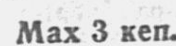
Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 9 ИЮНЬ, 1988 ШУ. ★ № 69 (7572). ★ Мах 3 кеп.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ЭКИПАЖ КОСМОСЕ

Тасс хоам

1988 шера 7 июне московски ханах 18 сахьати 03 минoти яьлча Советски Союзе «Союз ТМ-5» яха космически кема урагIдахийтад.

Кема лехкаш я дунен халкъашта юкъера экипаж: командир Соловьев Анатолий, бортинженер Советски Союза шозза Турпал Савиных Виктор, космонавт-тохкамхо Болгаре Халкъа Республика гражданин Александров Александр.

Полета программагIа «Союз ТМ-5» яха кема «Мир» яхача пилотируеми комплексах дIахотта, 1987 шера 21 декабре денз лаьттан гонахьарча орбите болх беш болча космонавташца Титов Владимирцеи Манаров Мувсайцеи цхьана тохкамаш де, эксперименташ чакхъяха лерхI.

Болгарски космонавта дакъа а лоацаш шозлагIа дунен халкъашта юкъера экипаж урагIъяхийттай Советски Социалистически Республикай Союзеи Болгаре Халкъа Республикан правительстваша шоайла яьча договорага хьежжа.

«Союз ТМ-5» яхача кема бортови системаш дика болх беш я.

Новкъостий Соловьев, Савиных, Александров могашмаьрша ба.

ДОАКЪАР КИЙЧДАР—БЕХКТОКХАМЕ ГIУЛАКХ

МЕСЯЧНИК ДIАЙОЛАЕННАЙ

Республике дIадоладеннад доакъар Iалашдара месячник. Тайп-тайпарча моттигашкара цох лаьца хоамаш ух тха редакце. Цу лоархIамеча гIулакха ханнахьа кийчо яь коллективаш кхоаненах бIубенна къахьегаш я. Шеко яц хьайбаш дика Iангара дахара, юртбоахама продукци алсамъяккхара цо тешшаме лард йолларгхиларах. Цхьабакъда, кIезига дац йола техника еха хиларах цхьаболчар доакъар кийчдара дикагIйола агротехнически ханаш тулийташ хиларах дувцаш да уж. Цу хьакъехьа дувцаш я ер материалаш.

БАЛХАШ ЛАЬГIЛАЦ

Сунженски района «Победа» колхозе хилар со, доакъар кийчдара балхаш мишта лел хьажа ваха. Шоатта ди дале а, болх лаьгIлуш бацар. Колхоза керттерча агрономаца В. Тимофеевца къамаьл а даь, оаха лаьрхIар рожи рапси хьокхаш латтача кхашка а уж сенажа лаьрхIа кIоага чу йоллача ферма тIа а даха, аьнна.

Мая тIеххьарча деношка дIадоладаьд оаха докъар Iалашдара балхаш. Кхай тIара доагIашехьа ферма тIа хьакхухь оаха из. Селхан сарахьа кIог чу Iочуелла даьннад тхо ниьса эзар тонн рожи рапси цхьана — яхаш дувц В. Тимофеева.

СК-5 «Нива» кхо комбайн я буц хьокхаши из касарех Iоюлаши. ХIаьта Е-280 ши комбайн я из хьалъэцаш. ШоллагIча ферма тIа из дIакхахьа цхьайтта машина оттаяь оаха.

Специалисташа яьча расчеташа хьахьокхачох района боахамашта эша силоси сенажи цхьана хьайицача 141 тонн я, хIаьта кийчъе таро яр 125 эзар тонн я, вешта аьлча 89 процент. Цу цифрех шийна хетар алар дех аз агрономага.

— Специалисташа шоай расчеташ еча хана хьанйераш дуккхача шерашкара хьувкъамий юкъера цифраш я. Доакъар Iалашдара план оаха кхоачашйича а вIаштIехьадаргда тха доахан Iангара даха. ТIаккха а цхьан условни керта тха 21 центнер доакъара единица кхоач. Амма, вайна махарра, укх шера дукха догIаш дийлхад. Цудухьа, кхаш дика хьийкъад. Масала, гектара тIара планах 100 центнер моша доакъар чуэца дезача, оаха 150—160 центнер чуэц. Кхы дIахо а уж цифраш дукха лохалургья, аьнна, хетац сона.

Колхоза доалахьа итт эзар гектар лаьтта да, — йоах агронома. — Царех дIадувш дар 6780 гектар. ЧIоагIа пайда баргболаш бар тхона укх шера, цхьа зIамига хьатар хинна мара. Тха дукхагIа дола лаьтташ гувнаш тIа дада. Из бахьан долаш укх шера дийлхача догIаша доадир дукха кхаш. Масала, 145 гектара тIара генараш, 90 гектара тIара сорго, 50 гектара тIара гурахьа юв культураш толхайир догIаша. ХIанз юха дIаювш да тхо уж. Тахан даргда дIайийна.

ДIакхоач тхо цу юкъа кхаш тIара хьакхухьа доакъар оза тараз долча. Укхаза доакъар Iалашдара балха кулгалдеш ва Бугаев Михаил Андреевич. Делкъа ха я. Бакъда, болх-м сецабац. Цхьаболчар хIама дуашехьа, вокхар болх бу.

— Тахан 90 тонн рожь Iочуеллай оаха кIоага чу, — дувц М. Бугаева. Хьекха Iойилла, цхьан-шин дийнахь ловсар а яхийта, из хьаэца тхо долалушехьа, касараш хьалъэцаш йола комбайнаш йохар бахьан долаш, сов йокъаелар рожь. Цудухьа оаха хIанз цхьа тIоа йокъаенна рожи, цхьаькха тIоа хьахьоккхашехьа моша рапси юллаш хьалбузаш латт кIоаг. Рапс ше хилча, сов тIаьда, коача хул, рожь сов екъа хул. Уж шиъ цхьана геттара дика тарлу.

Делкъа ха хиллалца рожь кхихьай водителаша, хIанз рапс кхухьаргья. Кастта даргда тхо кIоаг хьалбиза, цхьа эзар ах эзар тонн сенаж Iалашъяь.

ХьатIайоагIа Мейриев Руслана лоаллаш йола машина. Тараз тIа йоакх. Цхьа тонн совгIа рожь я цу тIа.

— Ер тха хьалхалаттачарех цаI ва, — йоах тхоца хьалъенача колхоза профкома председатела Глазкова Зоя Алексеевнас. — ЦхьоалагIа июне укхо ткъо тонн сенаж хьаера кIоаг болча. Цу дийнахьа укхо эггара дикагIа болх бир. Из бахьан долаш колхоза правленес преми язъяьй укханна.

Колхоза кулгалхоша кулгяздаь талон дIалу цо Руслана.

— ХIара дийнахьа тел оаха хьалхаваьннача цу тайпара талонаш, — дувц профкома председатела дIахо. — Из талон дIаелча кассера ахча хьалургда цунна. Лоадам боаца хIама дале а, болхлой дог ураоттаду цу тайпарча хIамаша.

— Эггара хьалхарча бархIнех хIара рейсах 70 кепиг лу оаха водитела, 9-лагIчеи 10-лагIчеи рейсех — хIаранех 80 кепиг, хIаьта иттнел совгIа яьча рейсех — хIаранех цхьацца сом лу, машина нормал кIезигах етта ца хуле. Цу гIулакхо а болхлой балхацара безам чIоагIа айбу, — йоах М. Бугаева.

— Цул совгIа — IотIатох, массанахьа бIарг лекха, хьатIавенача агронома, — нормативни хан доакъар чуийца боале керттерча алапена тIа 60 процент IотIатох колхозхошта. ХIаьта, массала итт дийнахьа чуэца деза доакъар цар пхийтта дийнахьа мара чу ца эце — 30 процент. Кхы дукхагIа гой — алапи мара лац.

ЧIоагIа лоархIам болаш да кулгалхо болхлочун йоакхо еш хилар. Укхаза дийнахьа кхозза йIайха яа хIама кийчъю наха. ХIара дийнахьа массанена ховш хул хьалхаваьннар малав, хIаранена хов ший алапи мел да, иштта кхы дIахо а.

Цудухьа болхлоша массане а йоахар: «Дика вIаштIехьбаьккхаб тха болх». Берригаш раьза бар. Цудухьа яьха хургдар-кх кулгалхоша, дикагIчар цIи яккха аьлча: «Тха-м берригаш а ба дика».

ХIаьта а, хьалхалаттарий цIераш яьхар. Уж ба Х.-М. Битимирзаев, А. Зыбкин, А. Реутов, водителаш И. Мархиев, Д. Оздоев, Хь. Дышниев, Хь. Евлоев, Р. Мейриев, тракторист И. Тусаев.

Кхы а дукха го боах оаха кхашка гIолла. Хьувкъаш латт кIа, оасар деш латт доакъара буракашта. Дукха болх ба кхы а укх шера колхозхоша бе безаш.

— ХIанз ер кIоаг хьалбуззашехьа цхьан-шин кIира машинаш тоа а яь, ялат чуэца доладала деза тха, — дувц агронома. — Дика хьийкъад деррига а кхаш.

Х. НАКАСТОЕВ.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГ

Соахка хинначул итт ди хьалха доакъар кийчде доладеннад Гудермесски района боахамаш. Из сихбалар дац, дIадахача шера дувлийта гIалаташ керда ца даха гIерталга да. Цу хана баьцашта зиза тоха доладеннача хана кхай тIа яьхар хьалхара агрегаташ. Iилманхоша яхачогIа, из нийса дац, хIана аьлча зиза техача баьцаша шоаех йоахка цхьайола пайдане хIамаш йоаю. Цудухьа доакъар кийчделга май бутт бекъалуча деношка дIадоладир.

Новкъа дале а, дIадоладаьр сихха чакхдаккха аьттув балазар, каст-каста догIаш делхаш ба май а июнь а. Цудухьа хIара сахьатах пайда эца гIерт моттигера механизатораш. Масала, «Правда» яхача совхозе 1500 тонн силос еллай. Из соахка укх хана хинначул дикка дукхагIа я.

Во лелац гIулакхаш кхычахьа а. «Дружба» яхача совхозе кIоага чу еллай 500 тонн силос, «Новогрозненский» совхозе — 415 тонн. Планаш тIеххкхоачашъеш къахьег «Белореченский», «Ойсунгурский», «Брагунский», «Восточный» совхозий доакъар кийчдераша.

Района дукхагIдолча боахамашка йол вIашагIтоха болабеннаб. Укхаза а новкъарле ю ди юккъа хIана дац аьнна делхача догIаша. Хьекха буц йокъаяла кхоаяц. Цудухьа совхозаша пайда эц мух тохаш йол йокъаярах.

ЦаI да Iаламаьте лоархIаме — цхьанна а боахаме масал дац силоса е аьла приписка яьй, аьна. Боахам лелабара кердача методаша цу тайпарча наькъаца планаш «къоачашъелга» дIадаькхад. ХIана аьлча тахан йоацаше а, я аьнна дIаязъяь доакъара тонн кхоана дIачу ца еннача хьайбай продукцеца белгалъяргья.

Боккха теркам тIабохийт гудермесцаша кийчдеш дола доакъар дика хилийтара. Цу гIулакхага хьожаш лаьрххIа комисси я. Таханарчоа технологи толхаяь моттигаш кораяьяц цунна.

Н. БОРИСОВ, тха штате воаца корр.

ДаьчIа договорага хьежжа Ю. А. Гагарина цIерагIча космонавташ кийчбеча Центре даггара кийчлуш хиннаб тIеххьарча хана советско-болгарски космически полета.

СУРТА ТIА: 1-гIа экипаж — экипажа командир Соловьев Анатолий (юкъе вагIар), космонавт-тохкамхо НРБ гражданин Александров Александр (аьрдехьа вагIар), иштта бортинженер СССР летчик-космонавт, Советски Союза шозза Турпал Савиных Виктор.

А. ПУШКАРЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

СОЛОВЬЕВ Анатолий Яковлевич

Соловьев Анатолий Яковлевич 1948 шера 16 январе Риге ваьв.

Ший 16 шу даьлча денз цхьан рижски предприяте слесарь волаш къахьега волавеннав, цхьан ханна болхлоех болча кагирхой школе дешаш хиннав.

1968 шера из Ленински комсомола цIерагIча Черниговски летчикаш кийчбеча лакхехьарча военни авиационни училище деша эттар. Из училища чакхъяьккхача тIема-фецарча Низашка гIулакх деш хилар, Летни балха волча юкъа иттнел совгIа тайпара йола самолеташ караерзайир.

А. Я. Соловьев — 1971 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член.

Космонавтий отряде 1976 шера дIайийцав.

1977 шера летчикий-тохкамхой школа яьккхай. Анатолий Яковлевича «ЦхьоалагIча класса тIема летчик», «ШоллагIча класса летчик-тохкамхо» яха квалификацеш я.

А. Я. Яковлева космически кемашта, орбитальни станцешта полета кийчо яра йолча йиззача курсах чакхваьннав. Иштта из советско-сирийски полета программагIа дублирующи экипажа командир а волаш кийчвенна а хиннав.

САВИНЫХ Виктор Петрович

Советски Союза шозза Турпал СССР летчик-космонавт Савиных Виктор Петрович 1940 шера 7 марте Кировски области Оричевски района Березкины яхача юрта ваьв.

Цо Пермски машиннаькъа транспорта техникум чакхъяьккхай, тIаккха Советски Эскаре гIулакх деш хиннав.

В. П. Савиных — 1963 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член.

1969 шера Московски геодезе, аэросурташ дахара, картографе инженерий институт чакхъяьккхачул тIехьагIа конструкторски бюро болх бу цо. Виктор Петровича космически аппараташта лаьрхIача прибораш та разработка еш хул. 1985 шера цун технически Iилмай кандидат яха Iилманхочун степень лу.

В. П. Савиных космонавтий отряде 1978 шера дIайийцав.

В. П. Савиных шозза космосе хиннав: хьалха — 75 дийнахьеи бийсанеи — 1981 шера «Союз Т-4» яхаха кемацеи «Салют-6» яхача орбитальни станцеци, шозлагIа — 168 дийнахьеи бийсанеи — 1985 шера «Союз-Т-13», «Союз-Т-14» яхача кемашцеи «Салют-7» яхаха орбитальни станцецеи. Цун «ЦхьоалагIча класса космонавт» яха квалификаци еннай.

АЛЕКСАНДРОВ Александр Понайотов

Болгаре Халкъа Республика гражданин НРБ заслуженни летчик Александров Александр Панайотов 1951 шера 1 декабре Омуртаг яхача городе ваьв.

1974 шера Бенковский Георге цIерагIа лакхехьара халкъа Военно-фецара училища чакхъяьккхача Болгарски Халкъа Эскара авиационни доакъошка гIулакх деш хиннав.

А. П. Александров — 1972 шера денз Болгарски коммунистически парте член ва.

Космически полета кийчо е 1978 шера волавеннав. Хьалхарча болгарски космонавта Иванов Георге дублер хиннав из.

1983 шера цо СССР АН космически тохкамаш дара Института аспирантура а яьккха, технически Iилмай кандидат яха Iилман степень яккхара йолча диссертацена защита йир.

ТIеххьарча диъ шера Болгарски академе НАЗК космически тохкамаш дара йолча Института директора заместитель а волаш болх бу цо.

1987 шера январе А. П. Александров Ю. А. Гагарина цIерагIча космонавташ кийчбеча центре юха тренировкаш е волавелар. Космически кемашта, орбитальни станцешта полета кийчо яра йола йизза курс чакхъяьккхай цо.

Оарц дала!

ГIУЛАКХАШ ЦХЬАТАРРА ЛЕЛАЦ

Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза къахьегамхошта вIалла дага а дацар шоай укх хана силос йолла аьттув хургба, аьнна. Деррига а баьццара доакъар хьайбашта дIатела дезаргда яхаш бар уж. Цхьабакъда, дIадахача шерашка цIаккха ха хиннача бесса дика а лакха а йолча баьцаша силос йоллилга дIадоладетаро елар царна.

Цу гIулакха хьокхаш да шоллагIча отделенера 300 гектар хула эяь рожи рапси дIайийнна кха. Цахаддаш цигара хьаух баьццара доакъар тIадола автомашинаши лафеташ тIехьа йола тракторашн. Хьинар айденна къахьегаш ба укх деношка шофераш К. Муртазов, Т. Таймасханов, Ш. Муртазалиева. Силос IотоIаеча дийнахьара нормаш дикка тIеххкхоачашъю трактористаша Н. Барабаша, Ф. Проскурова.

Цхьабакъда, кхыдола хьалда кормоцехе. Витаминни хьоари гранулаши хьаеш йола агрегаташ еха я. Царех цаI дIайолаялийтар духьа шоллагIчун тIара оатхалаш хьа а яьха, хьалхарчох дIайохка езача хилар. ТIаккха мара болх дIаболабе вIаштIехьдаланзар. ЧIоагIа раьза боацаш ба шоай балха слесараш В. Ивахненко, В. Сагаев. Iалальмате кIезига да хьадаьр — деррига а 14,3 тонн витаминни хьоар?!

— Совхоза керттерча инженера У. Мусаевна тха кормоцехе боагIа никъ бицбенна хила безаш ба, — йоах цар. — Агрегаташа болх байтара цо деш хIама дац. Таронаш яларе тхоашта хьалхашка латтача декхарех тхо лоархIадергхиларах цхьаккха шеко яцар. ХIанзарчоа гIулакхаш дикагIчарех дац.

Дагадохийта лов совхоза кулгалхошта мел лоархIаме да хIара ахкан сахьат, бизза пайда эца беза цох. Укх шера кийчде дезар 300 тонн витаминни хьоар хилча, тамаш я-кх хIанзарча боларах из де аьттув боале...

М. ГАДАЕВ.

АВМ БОЛХ БЕШ Я

План 150 тонн йолаш 200 тонн баьца — витаминни хьоар кийчде лаьрхIад укх шера Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза доакъар кийчдераша. Из декхар кхоачашдар духьа шоай вIаштIехь мел доалар ду цар. Эггара хьалха, лаьрххIа кийчъяй «АВМ-065» яха агрегат, цу тIа болх бе оттабаьб опыт йола нах, вIаштIехьдаьккхад кхаь сменагIа болх белга. Агрегата ца соцаш болх бара бехктокхаме ва массадола хIама де ховш вола Хусейнов Нурди. Кхеташ, гIалат доацаш тоаю цо АВМ-065 из ехача, ший вIаштIехьдоалар ду болхлой болх боацаш багIаргбоацаш.

— Май бетта дIайолаяьй оаха «АВМ-065»,—йоах директора заместитела Шамшиев Наже. ГIулакхаш хIанзарчоа во дац. Баьча балха итогаш гIадвугаш я, — 90 тонн совгIа баьца хьоар Iалашдаьд. Цхьан дийнахьа 5—6 тонн продукци лу агрегато. Духхьал цу гIулакха 50 гектар баьцаш дIайийннай оаха. Цигара хьокха а хьокхаш, кхухь буц а. Дийнахьара задани 100—110 процент кхоачашъю механизатораша.

В. КУРБАНОВ.

КПСС ЦК Тезисаш ювцаш

XIX КПСС Еррнгсоюзни конференцена накъадолхаш

КОЛЛЕКТИВАЙ БОКЪОНАШ ШЕРЪЕ

Советски общества вахаре хулаш латтача эргалонашка хьежача, къаьгга кхетаду аз XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена йолча КПСС Центральни Комитета Тезисаш тIара «Подряда бе-бе йола формаш дегIайоалаеш, долаш долча боахамий гомашка санна, хIаьта иштта экономика кхыйолча предприятешцеи доакъошцеи ювзалуш, колхозий а совхозий а потенциал гучаяккхара никъ тIаийцаб парте» яхача дешай маIан.

Таханарча ден керттера белгало — общества вахара еррига оагоIнаш цхьана дегIайоалаяр, вешта аьлча, доакъошта юкъе диспропорцеш ца хилийтар. ДегIаахар сеца лаьттача шерашка кIезига нийслацар цхьадолча доакъоашта дукхагIеи вокхарна кIезигагIеи теркам тIаухийташ. Къаьстта чIоагIа гуш дар из юрта боахаме. Укхаза бокъонца кегар боаллар. Ялат, доакъара культураш маца дIаеи чуэцеи еза, хьайбашта мишта Iунал де деза къестадераш боахамий кулгалхой, специалисташ, къахьегама коллективаш яцар, хоза тоаьяча кабинеташка багIа нах бар. Шоай лоIам болла план оттайора цар, из кхоачашъяра цхьаккха кхоачамаши таронаши еце а. Цох фу хулар? Совхоз е колхоз шийна хьалхашка латтача декхарех лоархIаяцар, гIа-буц мисcел комиссеш оарцагIйоалар из мишта «нийсденнад» хьажа. Юххера а боахама кулгалхо балхара дIавоаккхар. ХIаьта гIулакх меттахьара ца доалаш латтар.

Бакъда, ала йиш яц дикалгахьа дола масалаш дацар, аьнна. Цу хьакъехьа дувцаш хилча, ца хьоадеш мишта дутаргда Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза кхаш леладерий толамаш. Укхаза кхычарел хьалха юкъейоалайир боахама расчет, подряда тайп-тайпара формаш. Дуккхача шерашка тIехьабусаш хьабена боахам хьалхалаттарашца дIанийсбелар. Цхьадола хьокхамаш кхозза-диазза лакхделар. Иштта хилар Арбиев Санаки Алиевич керте латтача Ленина цIерагIча колхозе. Укхаза оза ца луш юкъедоаладу кердадар. Из дарах дехке а бовлац.

Мичахьара хьадолалу толамаш? Сога хьаттача, боахама кулгалхой шоай лоIаме болча дикагIа дIадолх гIулакхаш, сихагIа кхест вахара чарх. Цудухьа XIX Еррнгсоюзни партийни конференци йолча хана цох лаьца дийцача бакъахьа хетар сона. ХьатIакхаьчай из динза даргдоаца ха.

Кхы а цхьа лоархIаме дош да къоастаданза даргдоацаш — юрта боахамера планировани. Цига бокккха кегар боалл. Масала, дIадаха шу лакха хьокхамаш долаш чакхдаьккхача боахамашта кердача шерара планаш лакхъю. ТIаккха дувца эшаш дий укхаза моральни а материальни а стимулех? Цох хьахул цхьаболча кулгалхой унахцIена йоаца уйла: дикагIдац-те тхона юкъера хьокхамаш долаш къахьийгача... ТIаккха планаш лакх а лургьяц, алапеш лох а лургдац.

I. ДЗЕИГОВ, КПСС Грозненски райкома юртбоахама отдела инструктор.

БЕХКТОКХАМ ЛАКХЛУРГБА

ЧIоаггIа теркам тIабодаш йийшар аз КПСС Центральни Комитета XIX Еррнгсоюзни партийни конференцега йола, КПСС ЦК майски (1988 ш.) Пленумо могаяь Тезисаш. Уж хIанзарча революционни перестройка актуальни дешай хьакъехьа шерра дискусси яра йола платформа я. Къаьстта лоархIам болаш ба перестройка концепцеш кхоачашъяра беш бола практически болх, хьахулаш латтача опытацара конструктивни гIулакх.

КПСС хIара члена, СССР-а моллагIча гражданина хьалхашка отта бехктокхаме декхар да перестройка дIаяхьара йола тешаме гарантеш хьаяра, социализм бахьан беш бола болх. Цудухьа боаггIача боараме дегIайоалае еза демократе принципаш, гласность, критика, самокритика, партеи общественни творчески а гIулакхаца а бехктокхаме хила веза.

Са безам ба шин пункта теркам тIабахийта:

тайп-тайпара инструкцеш ялара, мероприятеш яра КПСС райкомашка, горкомашка, обкоме совещанешка тIахьехаш партийни организацей, партийни комитетий секретараши цар заместителаши, парте членаш махулла кIезигагIа, производстверча гIулакхашта тIера боахаш хилар лов сона.

Дизза хьаллоац аз партийни гIуллакха тIа саг шин ханал тIех ма хоржалва, яхилча. Цу тIа гIолла партийни мугIараш воча хIамаех цIенлургда, экономически, политически гIулакхаш КПСС XXVII съездеи цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумийн решенешка хьежжа кхоачашдара бола персональни бехктокхам лакхлургба, аьнна хет сона.

Р. УЖАХОВА, исторе, социологе, филологе Нохч-ГIалгIай института литература сектора йоккхагIйола Iилман болхло, филологически Iилмай кандидат.

АТТЕСТАЦИ Е ЕЗА

XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена йола КПСС Центральни Комитета Тезисаш боаккхача лоархIаме документ да. ХIана аьлча, цу тIара хIара дош вай вахар кхы а тоадара, наькха хьалтаро дикагIа хилийтара тIадерзадаь да. Цхьабакъда, дикагIча оагIарахьа хувцамаш хургдац хIаране ший низи хьинари ца кходеш, (моллагIча балха тIа ше вале а) шийх тийша дIаеннача участкана дикача дас санна доал ца дой.

Укхаза къаьстта бехктокхам тIабуж коммунисташта. Уж ба перестройкана кулгалде дезараш. Цудухьа сона бакъахьа хетар берригача КПСС членашта цIенхаштта аттестаци йича. Перестройкана лостам тела нах бюрократизмаца, протекционизмаца, кхыдолча цIена доацача гIулакхашца машар боаца нах хила беза. ХIаьта таханарча дийнахьа парте членаш берригаш а бац КПСС Уставо дIадехараш дизза кхоачашдеш.

Перестройка дIайолайича денз вайна карагIдаьннараш кIезига дац. Цунах ховргда вайна юкъе эргалонаш юхатеттараш кIезиглуш латталга. Цудухьа вайна дIахьалхашкахьа аха новкъарле еча коммунисташцара къаста деза, парте мугIараш цIенде деза. ХIана аьлча, къамаьла мара перестройкагахьа бац уж.

Цхьаькха цхьа предложени а лу аз XIX Еррнгсоюзни партийни конференци хьажара: КПСС Устава ийслагIча параграфа укх тайпара дешаш тIатехача бакъахьа хеташ: **«Къоал даь, спекуляци яь, е социалистически доалахьенна кхы тайпа зе даь коммунист, кулгалхо, болхло вар аьнна доацаш партера дIавоаккхалва, кхы КПСС мугIарашка цIаккха а юхаотта бокъо а йоацаш».**

Революционни перестройка дIадехараштa дизза жоп далар санна хIама хет сона цох.

А. ИМАГОЖЕВ, партеи къахьегамеи ветеран.

XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегаташ

БЕРКАТЕ НИКЪ

Массаза санна ханал хьалха балха хьакхаьчар къахьегама вахте отта воагІа Старогрозненски УБР бурувдеттар Бураков Алексей Иванович. Ший барзкъа хувца, бытовой помещене чуваха сиха вац из. Шийчул хьалха вахте лаьттача смена кулгалхочунга, бурувдеттарашка массехк хаттар ду. Смена коллектива балха тІа хьовзам хиннабий е из хилар кхерам болаш царна хоаденна хІама дий, хьож. Царца ший къамаьл хинначул тІехьагІа, лоро унахочунга дувгІаш санна ладувгІ цо буровой оборудоване беча балхага. Шек хила везаш хІама доацилга хайча, паргІатта ший барзкъа хувца чувода из. Иштта дІадоладу цо ший балха ди хІара сменагІа. Цудухьа гІалат ваьнна, балха тІа цун бехкагІа хьовзам хинна Алексей Иванович цІийвала везаш моттиг нийслац.

ЧІоагІа хала, амма, сийдолаш я бурувдеттарий професси. Из иштта хиларах тешавеш дукха масалаш кхувл буровикаша шоашта тІаувттача халонех, нийслуча кхоачамбоацарех лаьца. Цхьабакъда, уж эша а еш, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдеш, каралаьцача гІулакхах, вашаши ший никъ цІена чакхбоаккхаши вола бурувдеттар коллективе даим сийдолаш ва. Иштачарех лоархІ Старогрозненски буровикаша Бураков Алексей Иванович а. Цун хьинарах, карагІдувлача дикача гІулакхех, тешаме новкъост хиларах, принципиальни коммунисти башха-дика организатори, смена кулгалхой хиларах дийца бала а магац цунца цхьана къахьегаш бараштa, УБР кулгалхошта. Цу хьакъехьа дукха масалаш доаладе йиш я.

— Тха бурув тохара балхий управлене меттел ерригача «Грознефть» производственни объединене а вале тамаш я Алексей Ивановичал дикагІа бурувдеттари смена кулгалхой, — тешал дир цунна Старогрозненски УБР парткома секретара Шульга Анатолий Владимировича. — ЦІаьхха дага а доацаш нийсденна хІама дац XIX Ерригсоюзни партийни конференце дакъа лацара республика коммунисташа из делегаталла харжар а. Ший декхараш даим цІена кхоачашдеш, доаггІаш дар новкъосташкара хьадехаш, ала дезар юхь-духхьала дІаоалаш, хьаьнала къахьегачун мах бе ховш кулгалхо ва из.

— Бурувдеттарий болх беза а безаш, кара ца лаьца нах атта сацац мехкдаьттен гази йоалла моттигаш тохкача къахьега. Из тамаш а яц. ДогІа-лоа делхар аьнна, дарци мухи хьекхарах шаьрача ара е лоаман довкъашка къахьегама вахте латта везарех ва бурувдеттар. КІезига яь а цо ший балха тІа мело йича е фийлал йоайича вІалла дага боаца хьовзам е авари хила тарлу, тІаккха итташ болча бурувдеттараша хьийга къа зехьа дов, пачхахьалкхенна дукха зе хул, — йоах А. И. Буракова. — Буровой техника, технологически режим тесса йита йишъярех яц.

Иштта йолча уйлашца къахьега Іомабаьб цо ший сменера берригa бурувдеттараш, цар гІончий. Долче, цар смене шоай бехкагІа балха тІа хьовзам хилийта цхьа моттиг нийсъеннаяц. Цудухьа майрра ала йиш я дуккхача хана денз уж перестройка наькъа тІа баьнна, бІубенна къахьегаш ба, аьнна. ХІаьта смена кулгалхо бокъонца вола перестройка бІухо ва. Цунна тешалдеш дола масалаш дукха доаладе йиш я.

— Тха коллективе моллагІдола кердадар эггара хьалха дІадоладеш вола инициатор ва Бураков Алексей Иванович, — аьлар УБР къахьегамеи алапеи отдела начальника Горшенева Наталия Алексеевнас. — Иштта цун инициативагІа дІадоладир ханал хьалха буровой вышкаш хьалъелгеи оттаяьча графикал хьалха бурув теха йисте а яьккха, хІара скважина эксплуатаце дІалулгеи. КІал кІийле а йолаш, цо дІадоладаь кердадар дуккхача буровой коллективаша хьаллаьцар. Цул совгІа массе а тайпа материалащ кхояра тІехьара болам дІаболабаьр а из вар. Уж а кхы а балхаш дарах айлора производства эффективность, цунца цхьана лакхлора болхлоша ийду алапии ахчан премеши.

Пачхахьалкхен плани тІанйца социалистически декхараши кхоачашдара ший сменерча хІаранена тІалатта бехктокхам боккха хилар дІахайтад Алексей Ивановича. Бурув тохача цхьаккха тайпа хьовзам ца хулийташ, шоай хьинари низи кхо ца беш цар къахьегарга хьежжа мара боаггІача боарамагІа бурувдеттарий болх а дІагІоргбоацилга дІахайтад цо царна. Иштта къахьегарга яьхай цо ше болх беш вола Залялутдинов ТІахІира кулгалдеча бригадера ерригa сменаш а. Из тамаш а яц, партгруппорга декхараш бригаде из кхоачашдеш вола ткъесталагІа шу да. Долче, бригада болх боаггІача боарамагІа дІабахийтара керттерча даькъе дукъ дІаувзадечарех цаІ из ва. Цу лостамагІа Іалаьмате дика ка йоалаш къахьег А. Буракова. Из юкъевоагІача бригада коллективо цхьа смена дІаяхийтац ший норма 110 процентал чухьнахьа кхоачашъяь, дукхагІйолча хана кхы тІех а. Цудухьа цхьа бутт совгІа ха я бригада коллективо пятилетка хьалхарча шин шереи ах шереи план кхоачашъярах рапорт денна. ХІаьта хІанзлехьа укх шера шоллагІча ах шера чотагІа бІаьш метраш бурув техад бригада коллективо. Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцад Алексей Ивановича кулгалдеча смена бурувдеттараша а.

Барт-цхьоагІо йолаш, вІашии дагардар ховш ба А. Бураков керте латтача смена а ерригача бригада а бурувдеттараш. Уж вІашии кхотабара, цар къахьегами социалистически яхьи кхетамца вІаштІехьъяккхара дукха болх бу Алексей Ивановича, партийни группа. ХалагІчеи бехктокхамегІарчеи участкашка шоай балхах тІехдика кхеташ бола лаьттан ченаш техкараш а хьежабеш, цо оарцагІбоах уж къахьегаме керда коталонаш яхара. Цудухьа цхьа моттиг нийсъеннаяц Залялутдинов ТІахІир керте латтача бригада коллективо ше тІанйца декхараш ханал хьалха кхоачаш ца деш. ДІадахача шера цо дош делар ше йоаккхаш хинна Алханчуртски майдера скважина ханал хьалха бурув теха йисте а яьккха, эксплуатаце дІаяла. Бурувдеттараш шоай деша дай хилар. Ханал хьалха скважинера мехкдаьтта кІеж а тохийташ, дІаелар цар из. Хила тарлуш хинна авареш, хьовзам ца хулийташ, шоай къахьегам хьаькъале вІаштІехьбаккхарах, хьинар кхо ца деш массане дика болх барах, буровой оборудованех бизза пайда нийбарах вІаштІехьдаьлар цар иштта боккха толам баккха. Овсаре къахьегарал совгІа из скважина йоаккхача бригада кходир ах миллион совгІа сом. Химически реагенташ, маркхал, утяжелитель, экектроэнерги, кхы йола материалаш кхоярах, бурувдеттача остех бизза пайда нийбарах вІаштІехьдаьннад цар из де.

ХІанз бурувдеттараша халачеи чоалханечеи геологически хьалашка яккха йола яьй «1-гІа Южная—Хаян-Корт» яха скважина. Геттара гаьна а хІанзалца тахканза йола а майда я из. ХІанз а тІехьа цига йоацаш я зІамигача механизаце средстваш, эшаш йола буровой оборудовани йоацаш халонаш нийслу укхаза юххьанца. Уж халонаш эшаяра тІагІертта къовсам а лоаттабеш, болхлой, УБР кулгалхойи специалисташи оарцагІбоахаш я Бураков Алексей Иванович керте латта партгруппа. Дуккхадар хІанзлехьа бокъолгахьа а даьккхад цо.

...Юкъера школа чакх ма яьккхенгехьа, хІанзчул ткъаь иттех шу хьалха, Грозненски № 17 йола профессионально-технически училище деша дІа а этта, дикен тІехдикеи дешаш йистеяьккхар цо из. ТІаккха слесарь-монтажник волаш шин шера болх бир А. Буракова, цул тІехьагІа Советски Эскаре гІулакх деш хилар. Хьалха ше каралаьцача къахьегама профессех дог дІаувш вацар зІамсаг.

—Гаьнача аренашка лаьттан ченаш тохкарий говзал дагара дІаялацар сона, — яхаш, дагалувц цо дІадаха шераш.

Шийна дагалаьттар, кхоачашдалца сатийна Іанзар из. 1965 шера бурувдеттачун гІонча волаш дІаболабир цо ший къахьегама никъ. Укхаза сона халонаш нийсъяланзар аьлча, бакъдац, — йоах Алексей Ивановича. Цхьабакъда, уж эшае гІо дир сона лала латтача дикача новкъосташа, хала хиларах балхах бІукъажабеш со ца хиларо.

Цудухьа ший балхах тІехдика кхеташ дІаволавелар Алексей Иванович. ТІа-тІа кІоаргагІа йовзар каралаьцача балха къайленаш. Балха тІа дика ка а йолаш, хьинаре къахьегарал совгІа, ше бокъонца вола организатор хилар а дІахьекхар къонача бурильщика. Долче, сменана керте оттавир из. ТІаккха духхьал ший балха уйла яь а ца Іеш, сменерча болхлой йоакхо е йийзар цун, хІаранегара доаггІар хьа а дехаш. Ше кулгалхо ва яхаш балха юстара а ца латташ, ший коллективерча бурувдеттараштa хьоккхам а телаш, хьинаре къахьегар, юкъарча балха тІа доккха дакъа лоацар. Из ца зувш дисанзар УБР коммунисташа. Дика характеристика а рекомендацеш а луш, берригa коммунисташ раьза а болаш, парте мугІарашка дІаийцар Алексей Иванович 1968 шера. Ший вахаре эггара бочагІа лоархІаш шу да цун из. ХІаьта парте дІаэттачул тІехьагІара ткъоалагІа шу а цІаккха дицлургдоацаш денад цунна: из хержав XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегаталла.

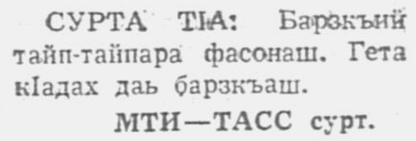
Цу сийдолча цІеро ше дуккхача хІаман декхарийла велга кхетадеш вар из. Духхьал ше дика болх барах чакхдоалаш дацар гІулакх. Ший опыт, дикагІйола балха методаш дог раьза долаш, дІайовзийташ хьалкхебе безаш бар къона говзанчаш. Старогрозненски УБР-е меттел «Грознефть» яхача ерригача объединене а дикагІйола смена яха цІи тиллийтар цо ше керте латтача коллективах. Цунах а кхоачамбанзар Алексей Ивановича. Лакхе белгала мел даьха балхаш дешшехьа а, ха корайоагІар цунна общественни балха тІа дакъа лаца а. Кхозза хержа хиннав из Старопромысловски райсовета депутаталла. Харжархой наказаш кхоачашдеш дукха балхаш даьд цо цу участке а.

ХІанз Алексей Ивановича дизза кхоачашдеш да парте Нохч - ГІалгІай обкома, Старогрозненски УБР парткома члена, «Грознефть» объединене къахьегама коллектива Совета председатела декхараш.

Цун наьха тІа лепаш я Къахьегама Сийлен кхоалагІчеи шоллагІчеи степена орденаш, «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен Знак. Укх тІеххьарча пятилеткай ударник яха сийлен цІи а еннай цунна массехказа. ХІаьта А. Буракова тийнна маьхера совгІаташ, сийлен грамоташ, ахчан премеш итташ я. Цу масалаша теша а веш, хьахьокх XIX Ерригсоюзни партийни конференце вахийтара харжа хьакъ а долаши воагІаши коммунист, башха-дика общественник Бураков Алексей Иванович хержа хилар. Вахаре а къахьегаме а ка йоалаш санна, Ерригсоюзни конференце а дизза дакъа лаца а аьттув балба цун.

Б. КОСТОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Бераш, образно оалаш хилча — уж вахара зизаш, цудухьа цар тІера куц-сибат хоза, сийрда хила деза. Цу тІа. царна даьй-наноша хоржаш долча хозача барзкъаша хургволча сага барзкъацара безам совбаккха тарлу.

СУРТА ТІА: Барзкъий тайп-тайпара фасонаш. Гета кІадах даь барзкъаш.

МТИ—ТАСС сурт.

ПАЛЕСТИНЦИЙ ЧІОАГІАЛ

...Абу Джихад дІаволлача таьзете дакъа лоацаш виъ бІаьннегара пхи бІаьннега кхоачаш саг ва. Палестински къаман байракхаца къайла баьккха кІинг Дамаска гІайгІане йирзача улицашка гІолла чакхбаьккхар. ТІаккха из паха кулг-кара Ярмук яхача палестински беженций лагера юхxе байнача къовсамхой кашамашка кхаччалца дІавихьар. Цига ерригача палестински организацей лидераша, сирийски кулгалхоша дакъа а лоацаш митинг хинначул тІехьагІа палестински герзашцарча низий командующе заместитель дІавеллар.

«Моссад» яхача израильски разведка малхбузехьара шоай оагІув хьаллоацарий новкъосталца дуккхача шерашка Абу Джихад ве гІийртар. Палестински кепа йоазоно белгал ма даккхара, 1978, 1980, 1982 шерашка цун, ве дагахьа кІийленаш яьяр. Шовзткъеи кхойтта шу даьнна политически деятель, военачальник, къамаьл а доацаш, Палестински сопротивлене болама гІорваьннача организаторех цаІ вар.

Дагайох, 1982 шера августе палестински отрядаш Бейрутера дІайолхача хана Абу Джихада яь пресс-конференци. Из чакхйоахача моттиге дІакхоачаш, дохадаьча цІеношта, йоагаьйча машинашта юкъе гІолла никъ бе бийзар. Шин бетта совгІа город хьаяккха гІерташ израильски интервенташа баьча тІемо палестински квартале цу тайпара лер йиттаяр. Абу Джихад журналисташца къаьмал деш чІоагІа сабаре вар. Дицлац цо къамаьл деш аьнна дешаш: Баркал хилда тхо тІайийцача Бейрута. Цхьабакъда тхо укхаза, ООП керте а йолаш, Палестине цІадолхача наькъа тІа цхьан ханна салаІа сеца мара дацар.

Палестина мукъаяккхара Организаце кулгалдара лоархІам а, цун дІалийцача лаьтташкара нахацара бувзам а ма барра хьахьекхар соахка декабре хиннача восстане. Цу тайпара чІоагІа восстани укх тІеххьарча шерашка хиннаяцар. Из тоІаяра карателаша шоай дикагІйола отрядаш юкъейоалаяр. Израильски тІемахоша, Иордан яхача додача хин Малхбузен берда йистера а Газ яхача секторера а кхо бІаь совгІа саг вийра. Ялх эзар гаргга сага човнаш йир, 16 эзар лаьца чувеллар.

Абу Джихад вер а, кхыбола палестински лидераш дІабаха ларх*І*арах йола гучаяьха планаш а, шоаш дІалаьцача территорешкара тха вежарийи йижарийи восстане кулгалхой боацаш биттара тІаерзаяь я, — аьлар АПН корреспондентаца къамаьл деш ООП Исполкома члена, Палестина мукъаяккхара халкъа Фронта генеральни секретара заместитела Абу Али Мустафас. — Сионисташа, цар американски, кхыча малхбузехьара оагІув хьаллоацараша оаха лелаер терроризм я яхаш тхона бехк бу. Цхьабакъда духхьал уж ба пачхахьалкхен терроризмана практика ер, бІарччача халкъашта, мехкашта духьала зуламаш а деш.

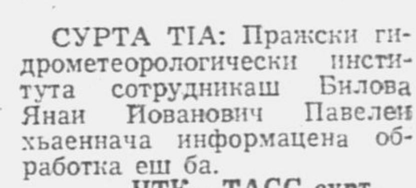
Абу Джихад къиза вийначул тІехьагІа, палестинцаша яьча духьаленех кхерабеннача израильтянаша, яхар де ца тугараш тоІабара а кхерам тІатессара а шоай военни машина берригa низ оарцагІбаьккхар. Дукха ха йоацаш кхы а 35 палестинец вийнав. Иордан яхача додача хин Малхбузен берд а Газ яха сектор а военни зонаш я, аьнна, дІакхайкаяьй. Израильски авиаце Бейрута а Сайды а районашкарча палестински беженций лагерашта укх тІеххьарча кхаь шера ца даьча тайпара дов дир. Палестински беженцаш бахача ливански Триполь яхача городе минаш кІала а ехка машина эккхарах 66 саг веннав, 130 сага човнаш яьй. Сионисташ цу тайпарча наькъашца цигара нах палестинцашта духьал баха гІерт.

Цхьабакъда хІанз хетаргахьа, цу хьисапе чакхдоахача гІулакхаша а Тель-Авива хета пайда лац. Абу Джихад вер а, дІалаьцача палестински лаьтташка чакхйоаха репрессеш санна вІашагІкхийттача къамий Организаце дукхагІболча членаша могадинзар. Шоайла кхы а чІоагІагІа кхоталуш латтача палестинций демонстраци хинна дІаэттар Дамаске ООП Исполкома председатель Ясир Арафат кертте а волаш цар лидераш бахкар. Ден повестке оттадаьд палестинцаш лоаттабу къовсам хьаллацара лакхерча боараме юкъараІарбий совещани ярах дола дош.

Абу Джихад вийнав. Цхьабакъда, висав цун пхи воІ. Иштта кхы а бокъонца политически низ бола цун пхи миллион мехкахо.

Владимир ФИЛИППОВ,
АПН соб. корр.

Дамаск.

ЧССР. Чехословакски метеорологашта тахан хаоттама прогноз спутникашка гІолла Прагерча гидрометеорологически институте хьахача данней кІийлен тІа йовз. Укхаза хІанзарча аппаратура новкъосталца информацена обработка ю, тІаккха из карташ тІа дІа тІа хьу. Космосерча «хаоттама кухне» уж чубахар ЧССР «Интеркосмос» яхача программе дакъа лоацаш хилар бахьан долаш, хІаьта ма дарра аьлча — дерригa социалистически мехкаш космически метеорологе балха группа членаш ба. Перспективни программа доазошка чехословацки специалисташта тІадиллар хаоттама цифрови прогнозаш яра лаьрхІача спутникови информацех оптимальни пайда нийбара даькъе цхьадола лоархІаме гІулакхаш чакхдаха. СССР, Болгаре, ГДР, Польша Іилманхоща цхьана уж метеорологически прогнозировани эргаяккха а цун дикал лакхъе а таро лургйола проект оттаеш ба.

СУРТА ТІА: Пражски гидрометеорологически института сотрудникаш Билова Янаи Йованович Павелеи хьаеннача информацена обработка еш ба.

ЧТК—ТАСС сурт.

Перестройка: фуд новкъадар

Маркхал хилча, кирпишк хилац...

Дукха лоархІаме гІишлош я городе Малгобеке хьалъеш латташ. Царех цаІ 100 квартира йола наха чубаха цІа да. ХІаьта тахан вай партеи правительстваи 2000 шерага хІара советски дезал квартираца е къаьсттача цІенца ІалашбергбА, аьнна соцам тІанйцача хана бІаь дезалхо квартирашца Іалашбелга а кІезига лоархІам болаш гІулакх дац Малгобек санна йолча города.

Цхьабакъда, нагахьа санна гІишлонхой шоай оагІорахьа фухха даь а хьовзам ца хулийташ, сихбенна из объект нийсте яккха гІерташ бале царна мел эша материалаш лоаттае декхарийла йолча организацей кулгалхой хІанз а перестройка ма хулла юхаувзаш ба. Кхы мишта кхетаде доагІа хІара ди-юккъа е маркхал ца хиларах, е кирпишк ца тоъаш гІишлонхой массехк сахьата «салоІаш» багІаш хилча.

...Тхо цига нийсденнача дийнахьа а Леймоев Іалаудина бригадера каменщикаш шоллагІа ди дар кирпишк ца хиларах хьабе болх боацаш багІа.

— Селхан Назранерча кирпишк еча заводера хьалхача езаш яр цига оаха хьожаяь машинаш, — яхаш йиш еха лелар из гІишло хьалъеча номер 105 йолча дІа-хьа лелача механизированни колонна воккхагІа вола прораб И. Толдиев.

— Селхан а бІарчча ди зехьа дайра шийтта сага, тахан а иштта хила мегаш да, — аьлар цхьан гІишлонхочо. — Кхы яр гІулакх бокъалгахьа даргдолаш деце со-м дІаваргва укхазара, са-м дезал ба кхаба безаш, — йоахар цо раьза воацаш.

Нагахьа санна Малгобеке хьалъеча моллагІча гІишлон эшаш хинна кирпишк хьалхагІа шиннахьара — Малгобекскии Назрановскии кирпишкий заводашкара лоаттаеш хиннаяле, хІанз духхьал Назранерча заводо мара лоаттаяц. ХІана аьлча, Малгобекера завод «Госагропромстрой» яхача объединенех дІатехай, цудухьа Нохч-ГІалгІай гІишлон управленена чуйоагІача организацешта продукци лоаттае из декхарийла яц.

Из бахьанце Назрановски кирпишк еча заводаца номер 105 йолча ПМК оттадаь договор да, г. Малгобеке наха баха цІенош хьалдеча цу предприяте хІара кІира шоза (шинарчеи ерачеи деношка) гІишлонхошта мел эша кирпишк хулийтаргйолаш. Из договор хадданза юкъахдоах назрановцаша. Кхыметтел ахийийннараш а вІалла а пайда хьаэца йиш яраш цІенош хьалдеча дІаяхийтай гІишлонхоша.

Укх шера декабрь бетта йистедаккха дезаш да вай дувца цІа. Цхьабакъда, чакхъяьннача хьалхарча квартале 200 эзар сома маьха балхаш де дезача даьраш 46 эзар сома маьха мара дац. Дерригача технико - экономически хьокхамех йолча планах лоархІабаьбац гІишлонхой.

ХІанз укх сахьате цу объекта 40 квартирах латтача блока хьалхара этаж хьалйотташ я А. Леймоева кулгалду каменщиккий бригада.

— Укхаза мел дола балхащ ханнахьа йистедахара тхона кхы тІа а 9—10 каменщик эшаргва, — йоах Іалаудина, — бакъда, сенна лелоргба ужжал нах хІанз болчарна а хьаде хІама ца хилча? Сахьата болх бу кхаь сахьата болх боацаш дагІа. Юххьанца-м гІишлон - материалаш хьатІаоза гоайнча укхаза, коа лоастам беш а цхьа хІама дора оаха наха алапи яздар духьа. ХІаьта тІеххьарча хана кхы хьаде хІама дац.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш, укх шера апрель бетта мара довзийтадац гІишлонхошка дерригa а де мел деза гІишлон - монтажни балхаши царех хьалургдола алапии. Бакъда, шоаш хьадаьчох мара хьа ца эце хетаргахьа кІезига хургда гІишлонхоша эцаргдола алапи. Иштта да-кх снабженех даьнна «беркат». Вешта снабженцех фу бехк боаккхалга да натахьа санна г. Малгобеке хьабеш бола маркхал а кхыметтел хІаман пайдан ца хилча. Вешта из маркхал хьабераш ПМК ший болхлой ма бий. Цхьаккха хІаман пайдан боацаш хул РБУ хьабаь маркхал. Каменщикаш кІезига лийткъабац цу хьакъехьа колонна а участка а хьакимашка. Бакъда, оалаш ма хиллара ворда-м меттахьа яьнна яц.

МоллагІа механизм ехача из тоаяра заявка лу гІишлонхоша. ХІаьта Грознера цу гІулакха эша говзанча хьалкхачаргa хьежаш дукха зехьа ха йов. Из бакъ хилара тешал деш да таханарча дийнахьа вай ювцача объектера цхьа кран беттал совгІа еха латташ хилар. Ший тайпара «аьттув» болаш нийсделар гІишлонхошта тхо цига хинна ди. ХІана аьлча, кирпишк ца яхьа шоллагІа ди дар, цу тІа хьаеча кран а яцар из ІойоассаЕ. Кхыча тайпара нийсдала а ма тарлорий...

Юххера а хьакхаьчар маркхал бахьаш йоагІа машина. Бакъда, фу дергдар цох Леймоева бригадерча наха нагахьа санна кирпишк йоацаш хилча...

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

РЕДАКЦЕГАРА:

Ер материал кепатоха кийчъеш халкъа тІахьожама Малгобекски городской комитетера хоам кхаьчар тхога. Цу тІа йоах: «Халкъа тІахьожама городской комитет ший аргІанарча заседане хьежар номер 105 йолча ПМК Малгобекски участко наха баха цІенош хьалдеча шин объекте балхаш мишта лел. Тохкам бича гучадаьлар воккхагІа вола прораб И. Толдиев керте латтача гІишлон участко Малгобеке 100 квартиреи 70 квартиреи йола ши цІа хьалделга геттара во лелаш хилар. Подрядни организацей кулгалхоша объекташка мел эша гІишлон материалаш лоаттаелга хадданза юкъах доахаш хилар, технологически транспорто во болх беш хилар.

Хила ма деззара дика дац йистедаьнна гІишлон - монтажни балхаш. НаІараш, кораш стандарташа дІадеххача беса дІаоттадаьдац, заводской брак йолаш да цІеношкара бетонни лагІаш. Наьха къахьегамцара безам лакхбара деш хІама дац. Из бахьане духхьал укх шера март бетта участке балхара дІаваьннав 35 саг.

Халкъа тІахьожама городской комитето ПМК участка воккхагІа волча прорабага дІахайтад цо гІишлон-монтажни балхаш дика хилийтара во тІахьожам лоаттабелга, иштта комитето теркаме нийцад н. Толдиева гІулакх бокъалгахьа даккхара ший дерригa хьинар оарцагІдоаккхаргда, аьнна денна дош.

ПРОФСОЮЗИЙ ВАХАР

БАХАЧА НАЬХА ЙОАКХО ЯРА

Вай общество социально-экономически эргаяккхар, демократи, гласность, халкъо ше шийна доал делга дІахо а дегІадоаладара, общество нравственни цІенъяра лаьрхІа да.

Эггара дукхагІа нах юкъебола организаци йола профсоюзаш планаш кхоачашъяра, дисциплина чІоагІъяра, къахьегама овсарле лакхъяра къахьегамхой оарцагІбоахача юхьага тІа латт.

Профсоюзни комитеташ, цар хержа органаш декхарийла я къахьегамхой законни бокъонаш тІагІертта лорае, къахьегами кхерамзлен техникеи лораяра, фусамий хьалаш тоадара социальни сфера дІахо дегІайоалаяра йоакхо е.

Новкъа хете а, республике хІанз а нийслу критика ярах сага тІаккхувш, низ беш, законагІа доацаш болхлойи гІулакхера нахи балхара дІабоахаш, фусамаш екъара порядок телхаеш моттигаш.

Боахама кулгалхоша нийсхо йоацаш еча решенеша къахьегамхой латкъа а боагІаш леткъача оттабу.

1988 шера 1 январе денз Нохч-ГІалгІай облсовпрофеи профсоюзий отраслеви обкомашкеи 800-нел совгІа жалобеи заявлении енай.

Къахьегамхой письмош тІа, жалобаш тІа, заявленеш тІа новкъа хеташ дувц перестройка юхаувзаш, фусамаш дІаекъача, индивидуальни цІенош дара лаьттан участкаш луча социальни нийсхон принципаш телхаеш, законагІа доацаш нах балхара дІабоахаш хиларах, производство тоаяра, унахцІено лораяра, социальни Іалашон дешаш гІеттаду.

Предприятешта кулгалдара командно - административни стиль хилара граждански хьисапе духьала ба къахьегамхой, закон теркала ца дарах хьадда доагІар оал.

ДІахо йодача хана къахьегамхой письмошка, жалобашка, хьадувцаш цар яхачунга хьажара болх тоабе, царна правови новкъостал де лерхІаш 1987 шера 14 июле ВЦСПС Президиумо соцам бир «Къахьегамхой къахьегара йола бокъонаши законагІа дола хьашташи лорадеча профсоюзни органий болх овлангара эргабаккхарах», предприятей, учреждений, организацей, колхозий профсоюзни комитетий, къахьегамеи цох лучуни, болхлой балхара дІабахара, фусамаши санаторно - курортни дарба дара путевкаши законодательствагІа ма йоаггІара цІонхаштта дІаса екъара дешай хьакъехьарча профсоюзий отраслеви комитетий болх овлангара эргабаккха, шеррача гласноста хьалашка къоастаде оттадир. Майрра пайда эца беза къахьегача сага законагІйола бокъонаши хьашташи лорадара шоашта еннача йоккхийча таронех профсоюзаша, правови нормаш тІара ваьнна хІара эттача моттига майрра мех бе беза, закон толхадеш моллагІа а моттиг дІаяккхара хьем боацаш доагІаш дола гІулакхаш де деза, хІаьта динза даргдоацача моттигашка социальни нийсхон принципаш гІожа телхаяь гІулакхера нах дІабахар деха деза йоагІаш йолча органашкара.

Цу соцама кІийлен тІа Нохч-ГІалгІай облсовпрофо тІайцаб из санна бола соцам.

ТІайийцача документагІа хьежаб профсоюзий совета приемнех йолча положенега.

Долаш долча законодательстваца, ВЦСПС соцамашца кулгал а деш совета приемне тІаэц президиума членашкеи профсоюзий совета отделий заведующешкеи гІолла къахьегам вІаштІехьбаккхара, алапе, пачхахьалкхен социальни страховане, пенсионни Іалашон, санитарно-курортни дарба дара, фусама-бытовой гІулакх дара, материальни новкъостал дара дешаш а кхыдола дешаш а дахьаш баьхка гражданаш.

Профсоюзий совета приемни иштта хьож гражданий заявленешкеи жалобашкеи, оттадаь хаттараш къоастадара гІулакхаш ду, эшаш гІулакх эттача царга хьажара юкъеоз профсоюзний отделий болхлой, хьабаьхкача наьха учет лелаю, заявленейи жалобийи предложенешка шоай ханнахьеи нийсеи хьажара тІахьожам лоаттабу.

Профсоюзий Нохч - ГІалгІай облсовпрофа совета приемне гражданаш тІаэц укх адресагІа: г. Грозный, Полежаева улица, 9/16, Орджоникидзе проспект, 36, союзий ЦІа, телефонаш 2-16-15, 9-86-23.

ХІара дийнахьа 15 сахьатагара 18 сахьат даллалца гражданаш тІаэц отраслеви обкомий председателашеи секретарашеи.

Профсоюзий совета приемне болх баш ба лакхера юридически образовании правови а профсоюзни а балха стажи йола специалисташ.

М. ВАХАЕВ,
Нохч-ГІалгІай облсовпрофа приемне заведующи.

Журнала аргІанара номер

Укх деношка араяьннай «Агитатора блокнот» яхача КПСС Нохч - ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела аргІанарча журнала иттлагІа номер. Цу тІара дукхагІа йола материалаш хетаяь я XIX Ерригсоюзни партийни конференцена. Радикальни экономически реформеи перестройка идеяши хьаьддача гІулакхашца вахаре кхоачашъярах, дувц «Хувцамаш деча керте латтараш» яхача ший статья тІа Горячеводски УБР парткома секретара И. Серебрякова.

Массови тІахьожама политически чулоацамах дувц ший теоретически балха тІа академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института доцента Г. Овчарова.

ХІара дийнахьара дешаш къестадечара перестройка позице лоархІамах, вай республика практически вахарера масалаш а кхувлаш, дувцаш я КПСС Нохч - ГІалгІай обкома инструктора Г. Аюбова статья.

Пропагандистки кадраш кийчъяра хІанзарча идеологически балха этапе доккха маІан долаш я марксизма-ленинизма университеташ. Цу даькъе долча хувцамех язду КПСС Нохч - ГІалгІай обкома марксизма - ленинизма университета ректора Г. Тимощенкос. Журнала номера тІа иштта белгалъяьккхай коллективни подрядах бокъха пайда боалага хьагойта Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза опыт а.

Гонахьара Іалам лорадара Дерригдунен денна хетаяь подборка а я журнала тІа.

Эскаре гӀулакх деш ба вай мехкахой

КӀАНТ ВА

Къахьегам дукха безача дукха бераш долча дезале хьалкхийнав Плиев Амир. Берашта юкъе из вокккагӀа ва. Цудухьа атта дацар цунна даьнеи наннеи новкъостал де а, зӀамигача берашка бӀарг лакха а. ХӀаьта школе а новкъостел тӀехьависа йиш мичай. ХӀана аьлча, шоллагӀа вола цӀенда из ма вий. ТӀаккха кагегӀ бола дезал цунна бӀара ма хьежий.

Ха дӀайодар. ХьатӀакхаьчар Советски Эскаре ваха веза ха. ЗӀамига волаш денз дас-наннас, хьехархоша Ӏомадаьр дика чӀоагӀа накъадаьлар салтечоа. Шийн патриотически декхар цо тӀехдика кхоачашделга гойташ дола масалаш кӀезига дац.

Лоаццача юкъа денален политически кийчон отличник хиннав Амирах, цох иштта хиннав визза классни специалист, спортсмен - разрядник.

Плиев дика тӀемхо хилара, командоване хьалхашка уттаду декхараш цо диззаи цӀенеи кхоачашдеш хиларах даьнеи наннеи баркал оалаш каьхат кхаьчад Назрановски района Пхьилекъонгий-Юрта дукха ха йоаццаш. Цу тӀа йоах: «Хьамсара Махьмада Аптии Хьамзата Насипхани, оаха доккха баркал оал шоана шун воӀ Амир оаш дика кхеварах. Командоване, новкъосташа доккхал ду цунах. Визза бӀухо хинна дӀаэттав из. Шийн декхар диззаи ханнахьен цо кхоачашдарах эскара даькъа командираша массехказа баркал кхайкадаьд шун воӀа. Тхо тешаш да, моллагӀа чоалхане хьал оттарах Даьхен визза воӀ волаш Амир чакхваргхиларах. ДӀайхача моаршалца тӀема даькъа командир».

Каст-каста письмо доагӀа Плиев Амирагара цун хиннача хьехархошка: Р. Нальгиевайга, Д. Ужаховайга, М.-С. Хамхоевга, Л. Боголовайга. Цо дег тӀара моаршал дайт царга, баркал йоах шийна визза саг хила цар новкъостал дарах.

У. ГИРЕЕВ.

БАРКАЛ ОАЛАШ...

Ше зӀамига волаш денз цо сатийсача Даьхен доазув лорадеча тӀема даькъе нийсвелар Антонян Владимир эскаре гӀулакх де. Сиха дӀаухар денош. Цунга хьежжа тӀема говзал дикагӀа караерзайора Владимира. Лоаццача хана лер яккха ховш, доазув лорадеча деналера гӀулакх карагӀдувлаш хиларца белгала ваьлар Антонян.

Эскаре цунна чӀоагӀа накъаяьлар «гражданке» волча хана къахьегам безаш, моллагӀчоа новкъостал эшаш моттиг хилча цу сахьате оагӀувла цӀагӀавала кийча хилар санна йола дика оамалаш.

Грозненски политехнически техникум яьккхачул тӀехьагӀа «Промавтоматика» яхача Ӏилман - производственни объединене кӀезиг-дукха къахьегаш хилар Владимир. ХӀаьта балха коллективо эскаре накъавоаккхаш шийх бенна тешам боа ца беш хьа а воагӀа. Антонян деналеи политически кийчони отличник ва.

Дукха ха йоаццаш Грозне Тимирязева улицагӀа вахача Володяй даьгеи наьнагеи цар воӀ дика кхеварах баркал оалаш письмо кхаьчад Антонянa гӀулакх деча эскара даькъа командирагареи политически даькъе цун заместителагареи. Цу тайпара письмо денад бӀухочо къахьийгача коллективе а.

А. ШОВХАЛОВ.

ВЕЖАРИЙ

ТӀем тӀара цӀабахканзар вежарий Мальсаговгӏар — Татархана Ахьмади Махьмади. Ахьмад гварде майор, летчик вар, хӀаьта Махьмад капитан, танкист вар.

Мел дукха турпалаш байра, вай котало яккхалца ца буссаш! Уж тахан вайна юкъе бац, цхьабакъда цар куц-сибат маьлха зӀанараш санна, сийрда лепаш вайна юкъе даха а дах, дахарг а да.

ТӀом дӀаболабалалехьа Наьсарен районе комсомольски организаце секретарь вар Мальсагов Татархана Ахьмад. Шоай секретарь дукха везар Назрановски района Аьлтий — юртарча кагирхошта. ДегӀа кеп йолаш, куцалахьа, безаме зӀамига саг вар из. Вахар дукха дезаш а шийн балха тӀера а вар. Цу юртарча наха иштта тӀах, аьнна, гӀулакхаца, эзделаца волаш дагавоагӀа Ахьмад.

ХӀаьта наьна а чӀоагӀа хьамсара вар из. Гаргара нах, доттагӀий, да, нана, воша, йижарий дукха безаш, царца массе хана безаме вар Ахьмад ше а. Мел чӀоагӀа сагота, кӀаьдвенна вар, аьнна, из цӀагӀа хьачуваьлча геттара велаш, самукъане хулар из.

Школе, арахьа, цӀагӀа данм барт тоабе ховра цунна. Дезало сий деш, лоархӀаш вар. Ахьмада дагалаьцача моллагӀча хӀаман цун дас Татархана а боккха лоархӀам бора.

— Бокъонца турпал а волаш мара, тӀем тӀара вай Даймехка лоамашка цӀава кьай йиш йоацилга диц ма делахь! Адамашта юкъе дикагӀа бола нах ба хьона Советски Ӏаьдал даькккхараш. МоастагӀчох из лораде декхарийла да вай! — йоахар шийн воӀага граждански тӀема цӀеча партизана Мальсагов Татархана из тӀем тӀа водача дийнахьа.

Дас из декхар тӀа а дилла, фронте вахар Ахьмад.

Машаре вахара ваьвар Ахьмад. Берригача советски наха санна, дог ураэттта, шийн низ, хьинар ца кходеш сийрда кхоане хьалъеш вар из. Цхьабакъда, вай мохк дӀалаца венача бирсача моастагӀчо герз бе долла а, тӀема Ӏилма карадерзаде дезача а оттавир из. Кастта летни училище йисте а яьккха, фронте кхаьчар зӀамигсаг. Фронте кхаьчача хьалхарча деношка денз ерригача полка дукхавезаш вола Ахьмад массане лоархӀаш а сийдеш а вар. Кхерам фуб ца ховш вола летчик а, шийн гӀулакх дика довза командир а хиларах тарра, вовзар из дукккханешта. Полкерча летчикаша «Лоаман лаьча» оалар цох.

Мальсагов Татархана Ахьмада тӀема гӀулакхех башха дукха хӀама хац вайна а. Цун цхьаццадола письмоши документаши мара дисадац. Евпаторера юхера дена письмо да ер:

«Моаршал да шуга, са хьамсара дай наненl Дика мел дар хилда шоана! Немецки-фашисташца тӀемаш деш да тхо Кортамукъале а Советски Ӏаьдал а фуд. бӀаьшерашка царна диццлургдоацаш; дӀадовзийтаргда вай царна, фашисташта. Со могаш, маьрша ва. Массанега дега тӀара салам-моаршал а ле, сона сагот ма де а ала!»

Письмо язде мукъа ха йоацаш хулар вай бӀухой. Иштта мукъа ха йоацаш нийслора Ахьмад а. ХӀаьта а массадолча хӀаман шийн даьца дага вувлаш волча цо цхьан письмо тӀа яздора:

«ХӀанз тӀема декхар кхоачашде самолетаца водаш ва со. Сай берригача низаца етта а ет аз, хӀаьта етташ дӀа а гӀоргва со моастагӀчунна. Из вай партена, халкъа хьалхашкара са сийлахьа декхар да. Вай бокккхийча нахаца цхьана махулла тыл чӀоагӀъе еза оаш. ТӀаккха сихагӀа эшавергва вай моастагӀа».

Иштта хулар Мальсагов Ахьмадагара доагӀаш дола письмош. Царга сатувсаш хулар Татархана берригa дезали гаргара нахи.

ХӀаьта Татархана зӀамагӀа вола воӀ — Махьмад цу хана Смоленска юххе танкист волаш тӀом беш вар. Вежараша шоайла дӀа-юха каьхаташ яздора. Царех хӀаране яздеш дола письмо вож воша могаш-маьрша хиларах цӀагӀа хоам беш хулар.

ЧӀоагӀа сатем байна, вай Даьхен хала денош дар уж. Юххера цхьа письмо дера Татарханага. Из письмо шийн сесага Ӏодешанзар цо. Из Ӏодеша маганзар цунна. Шийн воӀ вийналга сакхувш санна, сатем байна яр нана. Фу хиннад цига, яхаш, массаза а марага хаттараш дора цо.

— ДӀаяла дӀа, фу дувц Ӏа? Цхьаккха хӀама хиннадац цига! Мехка села доккха во тӀакхаьчача, эхь децийй села чӀоагӀа саготдар? — оалар раьза воаццашо Татархана.

ХӀаьта а мар зувш йолча сесага бӀаргашта хоалора цун хувцавалар. Цу гӀулакхо дог Ӏувжар. Шийн мара Татархана букъ тӀабала хӀана болабеннаб, цун бӀаргаш гӀайгӀане хӀана дийрзар, аьнна хеталора цунна.

ХӀаьта кастта Ахьмадагара письмо дера. Цо яздора шийга Махьмадагара каьхат доаца дукха ха я, цох шоашта ховр шийга язде, яхаш.

Шийн зӀамагӀа волча воӀа — Махьмада Смоленскана юххерча тӀем тӀа вай Даьхен кортамукъале лораеш са дӀаденна хилар Ахьмадах а лочкъадир Татархана.

— Ер санна йолча замагӀа бӀухо дог деха хилийта йиш яц! — аьнна, соцам бир дас.

ХӀаьта Ахьмада шийна хайра дукха веза воша кхелхалга. Цунгара гӀайгӀа йийкъар цунца цхьана тӀом беш мел хиннача цун новкъосташа—летчикаша. МоастагӀчунна духьала кхы а чӀоагӀагӀа бирсделар Ахьмаден цун новкъостийн дегаш. Советски эскара капитан, танкист хинна шийн воша бахьан, шийн наьна бӀаргех Ӏолега хиш бахьан, шийн даьгара гӀайгӀа бахьан, вай дерригача халкъа тӀакхаьча сагото бахьан къахетам боаццаш, моастагӀчоа юхадекъа дув биар цо.

Цул тӀехьагӀа а массаболча тӀемашка доккха денали къонахчали гойтар летчика-гвардейца Мальсагов Ахьмада. Даьхе бахьан даьча дукккхача бирсача тӀемашка вай парте гӀулакха вӀалла боарам боацаш ше тешаме воӀ хилар дӀахьекхар цо.

Мальсагов Ахьмада тӀема вахарцара цхьа эпизод ювцаш «Днепра тӀа» яха очерк араяьлар 1942-ча шера «Правда» яхача газета тӀа. Цу тӀа иштта яздаьдар:

«Нагахьа санна аз Ӏочукхайсача бомбаша из доккха тӀий ца дохадой, еррига бомбаш а тӀехьа, сай самолет тӀатохаргья аз цунна, — аьлар летчика Мальсагов Ахьмада шийн командирага, ше дикка чоалхане йола задани кхоачашъе водача хана.

Иштта сигала айенна къайлаьлар Мальсагов Ахьмада самолет. Шоашта дукхавеза летчик юхаварга сатем байна хьежаш бар тӀема даькъера командираш. бӀухой, новкъостий. Аэродромера дӀаводаш вацар полковник Кучерков.

— МоастагӀ Днепрах дехьа воалаш долча тӀийнах Ахьмада хӀама дутарг ца хиларах-м со вӀала шек вац. ХӀаьта а из ше мичав-хьогӀ? — йоахар полковника, аэродроме юхая Мальсагова самолет дукха гайча.

Кастта Ахьмада бомбардировщико из переправа йохаяь ца Ӏеш, цу тӀа а цунна гонахьа а мел хинна берригa фашисташ, цар машинаш, йоккхий топаш хӀалакйир, аьнна хоам бир разведчикаша.

— Къонах ва, къонах! — аьнна соцадир командираша а, цу тӀема даькъерча бӀухоша а.

ХӀаьта а цун самолет лехаш дукха ха яьккхар доттагӀаша. Вийнав-хьогӀ из?— йоахар цар. Кастта Ӏоханза ца йоалаш, Ӏохайна самолет а летчик а коравир царна.

— Декхар кхоачашдаьд! Ерригa бомбаш шоаш кхета еззача техар! Самолет тӀатоха езанзар! — аьнна, шийн командирага хоам бир цул тӀехьагӀа летчика-гвардейца Мальсагов Ахьмада.

Запорожье лораеш кхы а дукха тамашийна хӀамаш дир майора Мальсагова. Фашисташта вӀалла дага а доацача оагӀорахьара тӀайодар цун кхераме машина. МоастагӀчун пхиъ зенитни йоккха топ, 27 автомашина. 10 танк йохаеш, бӀаь фашист а вувш, массехк дийнахьа тӀом бе ткъозза гӀаьттар цу хана цун самолет.

Летчик Мальсагов Ахьмада майрала а денала а лакха мах бир вай Даьхено. 1942-ча шера 7-ча январе ЦӀеча Байракха орден елар цунна. Иштта хӀара дийнахьа шийн тӀема декхар сийленца кхоачаш дора цо.

Ахьмада турпала вахар дӀахаьдар 1942-ча шера 24-ча январе. Фронтера тӀеххьара Мальсагов Татархана цӀагӀа дена письмо цун вӀий командирашкара дера.

«ТӀом дӀаболабелча денз шийн вахар чакхдаллалца, вай Даьхе бахьан, Ленински парте гӀулакха вӀалла боарам боацаш ше тешаме хилар а. ЦӀеча Эскара майра, денал дола командир хилар а хьахьекхар гвардейца, летчика, майора Мальсагов Ахьмада» — йоахар цу тӀа.

А. БЕРДОВ.

ДЕНАЛ

МАЙРА ЛЕТЧИК

Из дар 1930 шера. Лоамашкара доагӀача Эсса йисте уллача шаьрача атагӀа, лувчаш, ловзаш, удаш лелар дукха бераш. Бераштa дага а доацаш, цига Ӏохайра «Кукурузник» яха самолет. ТӀадайддача бераша самолета го бир. Массава а гӀертар юхе кхача, цхьабакъда, летчико дӀатӀадитацар бераш. Теркам тӀа а бохийташ, самолета зем боаккхаш латтар бархӀ шу даьнна цхьа кӀаьнк. Из вар Костоев Ширвани. Гурахьа шоллагӀча классе деша водаш вар из. Дешара шу доладенначул тӀехьагӀа, самолетах лаьца каст-каста къамаьл деш хулар Ширвани. Дукха ха ялалехьа оттайир цо самолета макет-чертеж. Цунга хьежача бераша оалар, вай Ширванех летчик хургва, аьле.

ТӀехдика дешаш, шийгара дика оамалаш гойташ вар из. Из бахьан долаш школен Сийлен улга тӀа доаллар цун сурт. 1938 шера Галашкарча юкъерча школе дийша ваьнначул тӀехьагӀа, авиашколе деша вахар Ширвани. 1940 шера отпускaх цӀавенача хана, атагӀа гулденнача берашца къамаьл дир цо. «Со дешаш ва авиашколе. дукха студенташ—новкъостий ба са, вайна тӀагӀерташ фашисташ ба, оаха летчикаша дика Ӏомаю техника, нагахьа санна тӀом хуле, сай са кхо ца деш латаргва со».

Советски наха дага а доацаш тӀадера 1941-гӀа кхераме шу. Фашисташа тӀом болабир вайца. Наьха дегаш ураэттар, кийчбелар уж моастагӀчунна духьал къовсам лоаттабе. Галашкара дукха нах, шоаш раьза а болаш тӀем тӀа бахар. Цу хана Ширвани дийша воалаш латтар. 1942 шера тӀема пилотий авиашкола йистеяьккхачул тӀехьагӀа эскаре гӀулакх деш хул Ширвани. Из хиннав, летчик, воккхагӀа вола летчик, звенон командир.

Лоаццача ханa гӀулакх деш хул, къаьстта тӀема гӀирсаш кхухьача авиаполке. ХьалхагӀа Саратове. тӀаккха Чите гучадаьлар Ширванена авиатехника дика ховлга а езалга а. Шийна тӀадилла декхар тӀехдика кхоачашдеш чакхваьлар из тӀема гӀирсаш дӀа-юха кхухьаш.

Даймехка тӀом болабеннача хана, эггара дикагӀа лоархӀаш яр Илюшина самолеташ. Цхьа моллагӀа волча летчикага кхачацар уж, бакъдар аьлча, Ширвани ше хиннача авиаполке дикагӀа болчерех лоархӀаш вар. Цунга хилар ИЛ-2, ИЛ-10 яха самолеташ

ХьатӀадера 1943 шу. Фашистски Германе низ эшалуш латтар. Шоай деррига денал ура а оттадаь, Курски дуга яхача моттиге котбовла баьлар фашисташ. Дукхача летчикаша дӀахьекхар цига шоай майрал, денаб, говзал. Цу тӀема тӀа Ширване йохаяь чуяхийтар «Хенкель» яха фашистий самолет, хӀалакйир моастагӀчун дукха тӀема техника.

Штурмовой авиаце вар Ширвани. ДӀахо тӀом бу цо моастагӀчох Черняховск, Литва, Латви, Эстони, Инсбург, Кенигсберг мукъайоаккхаш. Белгалде деза Кенигсберг йоаккхача хана Ширвани гойта денали, майрали. Из дар 1945 шера апрель бетта фашисташа чӀоагӀъяьяр горэд, латар дорха дар цар, цхьабакъда цунах хӀама хиланзар. Балтийски фордагахьара тӀаухар фашистий тӀема кемаш. Уж кемаш дохаде хьожайир Ширвани керте вола звено. Летчикаша хӀалакдир дукха кемаш. Къаьстта чӀоагӀа духьале еш дар царех цхьаъ. Цунна гаргга ӀотӀа ваха Ширване бомба техар, тӀаккха пхи минот мара яланзар из форда чу даха Цу тӀа хиннабар 125 салтеи эпсари, радиотехника, кхыйола тӀема хӀамаш а. Кенигсберге хиннача фашистски группай низ бехар, город хьалаьцар вай эскаро. ДӀахо Берлин йоаккхаш дакъа лоацаш хилар вай мехкахо. Шийна командоване тӀадехка декхараш дика кхоачашдар бахьан долаш цунна елар ордеанаш: Даймехка тӀема I, II — степений, ЦӀеча байракха, ЦӀеча Седкъа ордечаши, «За взятие Кенигсберга», «За взятие Берлина» яха а кхыйола а медалаш. Долчча тайпара, хӀанз а тахканза да Ширванена карагӀдаьнна тӀема гӀулакхаш, уж тахка дукха ха еза, тӀаккха гучадаргда цунна тӀем тӀа карагӀдийнна кхы а гӀулакхаш.

1940 шера Галашкарча школе хьехаш хиннав Ивченко Иван Семенович. Ширване да Устарха волча Ӏеш ха яьккхай цо. Деша вагӀача хана математика, черчени яха предметаш дукха дезаш, школе шийна тӀадилла декхар ханнахьа кхоачашдеш, безаме, кадай кӀаьнк вар Ширвани, яхаш дувц, хӀанз Нестеровски станице вахаш волча Ивченкос Галашкара ваьнна тӀем тӀа а ваха, из а хиннав моастагӀчох Белгород, Киев, Харьков, Смоленск мукъайоаккхача дакъа лоацаш. Цунна еннай ЦӀеча байракха, ЦӀеча седкъа, орденаши дукха медалаши. ГӀалгӀаьшта юкъе дукха ба цун доттагӀий...

1945 шера гурахьа юха а лоаццача хана Кенигсберге эскаре гӀулакх деш нийслу Ширвани. Укхаза езаелар Медостова Вера Николаевна яха йоӀ а. Шоайла дагабаьннaчул тӀехьагӀа, мари сесаги хилар царех. Валентина Николаевнас язду: «Дукха дезаш вӀашагӀкхийтар тхо. Цхьан дахар кӀезига хиннадале а, тха вахар безаме дар, яхаш. ХӀанз Вера Николаевна Риге ях, цига вах Ширване воӀ Ахьмад а.

1946 шера денз 1949 шерага кхаччалца Ширванеца цхьан авиаполке хиннача, отставке волча подполковника Тюрин Николая язду. «Костоев Ширвани майра, денал долаш летчик вар, моллагӀа командоване декхараш кхоачашдора, ИЛ-2 яха штурмовик яр цунга, цунах фашисташа «Ӏаьржа валар» оалар, из самолет лелае тӀехдаьнна сабар, къонахчал, говзал эшар».

Массе а хана, тӀема декхараш кхоачашдаь чувеча, Ширване оалаш хиннад «Валя, хьо ма кхера, сона хӀама хургдац, самолет дика я са», аьле. Цхьабакъда, 6-ча августа 1949 шера Ширвани чуванзар. Цу дийнахьа самолета авари хиннача валар хилар цун. Ширване валарах лаьца подполковника Н. Тюрина язду: «Ширване говзалах хӀама хургдолаш дацар 1949 шера 6-ча августе. Цу дийнахьа из нийсвелар, дийна а волаш кӀалхара вала йиш йоацача чоалханерча хьале. Велар из шийна тӀадехка декхараш кхоачашдеча хана». Сий дола Даьхен воӀ, КПСС член, майра летчик, Юлгова яхача городе вежарий кашамашка дӀавеллав. Хозача моттиге дагӀа цун чурт. Пионераша массаза а, зизаш дехк Ширване боарза тӀа. Орджоникидзевски станицерча вежарий кашамашка а боахк тайп-тайпарча къамий нах — летчикаш. Царна юкъе ба: эрсе Захаров Юрий, нохчо Уразманов Мансур, гӀалгӀа Касаев Нури. Цар боарзаш тӀа зизаш дехк Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школера дешархоша. ЦӀаккха а дицлургдац вайна, Даьхе бахьан долаш, моастагӀчох майра латаш байначар денали къонахчали. Цар цӀераш наха юкъе хила еза.

Бакъахьа хургдар, Костоев Устарха Ширвани деша ваьгӀа Галашкара юкъера школа цун цӀерагӀа хилча. Цу гӀулакха теркам бе беза Галашкерча, халкъий депутатий исполкомо.

Т. ХАШИЕВ.

Тхона хьо вицвеннавац

ОЧЕРК

Къулбаседа-ХӀирий АССР Ленински района Терскийюкъерча школа ши хьехархо ера со волча. Цар дехар укх тайпар дар. Афганистане интернациональни декхар кхоачашдеш шийн са Ӏодиллача Батаев Аликах, хьайна дагадоагӀарах оала далар Ӏа.

29 январе торжественни линейка хила езаш яр школе, Батаев Алик дагавохара хетаяь. Цига еша езаш яр стихотворени. Цхьа кӀира дар сона дисар.

Цхьан дийнахьа шийн школе вахар со. Коридора чувоаллашехь цӀаьхха бӀарг тӀаэттар са пенах хьалтеха йоаллача стендах. Юххе пионераш латтар ха деш. Стенда тӀа доахкар Алика сурташ, дукхача каьхатий копеш. Январь бетта тӀеххьара кӀира Алик дагавохара хетадаь дар. Цудухьа сатийна яр школе. Массаза переменех хулаш дола гӀар-тата дацар.

Малав из, Батаев Алик! Фу ховра сона цох. ХӀама хацар, из сай юртахо волга, оахош цхьан школе дийшалга мара. Алик Афганистане вийналга. Кхы хӀама дацар сона цунах ховш.

Сона низткъа дага-м воагӀа из. Школе вагӀача хана массадолча берех фу доал хайна мича варгва. Школе «цӀи хеза» хул во дешаш е харцахьа лелаш вола дешархо. ХӀаьта Алик массане вувцар сабар, эхь-эздел долаш ва яхаш.

Дукха дешархой арабийннаб укх школера аттестаташ бе а доахкаш, доккхача вахаре бодача наькъ тӀа баьннаб. Шо-шоай доакъошка къахьегаш ба уж тахан. Бакъда, цхьаннена дагадацар Алика вахара никъ селлара лоацен сий долашеи хургба аьнна. Дагадацар...

...Маьтт-Лоама кӀал, хозача метте дагӀа Батаев Ӏаддал-Ӏазита цӀа. Уккхазара юхайнрзе дӀайода Орджоникидзера йоагӀаш йола рейсови автобус. Гувна дехьа а сехьа а урагӀдолх наькъаш. Цар тӀа гӀолла дукха лийннав Алик. Шаьра яйзай цунна гонахьара моттигаш. БоккхагӀболча наькъ тӀа ваьле, урагӀаволалу со а.

Арара лоа дашаш латтар. Карта йистошка бӀаргагора тӀаяла хьалкъедача баьца зӀийргаш. Малх хьеже а, шийло мух хьекхар.

Ӏаддал-Ӏазитар коа со чуваьлча бӀаргагуш саг вацар. Сатийна яр. Ков лостам баь дар. ЦӀен наӀарах аз хӀама тохашехь, кхий долча оагӀорахьара духьал вера сона ковна да, хьажкӀий кад бе а боаллаш.

Хьаьший цӀагӀа чудовл тхо. Аьрда оагӀорахьа латтача серванта тӀа латт Алика портрет. Цу тӀара тхога хьахьеж сийрда, къона юхь.

— Даьра хац сона-м хьона цунах фу дувцаргда, — йоах Ӏаддал-Ӏазита. — Деррига дагадеха а валац. Из волча хана цхьанна хӀаман саготде дезаш вацар со. Массанахьа дӀакхоачар цун кулгаш. Коа-карта чӀоагӀа бӀарг локхар цо. Боккъонца йола цӀи Ӏаьла я цун. Массане Али оалар цунах. ЦӀагӀарчар а иштта йоаккхар цун цӀи.

Тахан ДӀаьхача Къухьа (иштта оал Терк яхача юртах гӀалгӀай меттала) Али хьоахавеш хилча дукхача наха корадоагӀа цунах ала дика дешаш. Со воӀ ма варий из — оал хӀирий кхалсаго Марусяс. — БӀаьстен гота йолаелча нух токхадеш, макха боаккхаш е гувнаш деш хулар из. Цул цӀенагӀа уж балхаш деш саг вацар юрта.

Саг цӀагӀа ца хилча а, шийн декхар лерттӀа кхоачашдийн дӀаводар из. Цудухьа дукхагӀчарна ловра цо шоай беш оахалга, макха боаккхалга.. Ше дӀадоладаь гӀулакх, мел зӀамига мара из ца хиларах, цӀена чакхдоаккхар цо.

Вежарашта, йижарашта юкъе а хӀама хьадара тӀера хиларца белгалваьлар из сакхетарг хилча гӀоне. Дас а нанас а дика зувр из.

Алик воацаш хиларо еча човнаца цхьана сатем а бах даь дег чу цо шийн юхь Ӏаьрж ца йирах, моастагӀчунга букъ ца хьокхарах. Тахан цхьаццадолча лазараша кӀалвут из. ВиӀий гӀайгӀа елга а хила деза из.

Даьна, цӀагӀарчарна дукха хӀама дагадагӀац Аликах лаьца аьлча харц хургда. ДагадоагӀа. ХӀаьта а хӀара сага вахар дагадеха а цунах яздаь а варгвац. Цудухьа вай дувцаро а чулоацаргдац Алика дерригa вахар, цун цхьацца йола оагӀонаш мара.

Деша вагӀача хана, чувеча ха кораййора кӀаьнка доаханга, говрага хьажа, дахча даккха. ХӀаьта мангалхо-м ше морг кхы вацар. ХӀара шера Маьтт-Лоамах доаллача хьагӀарий дукъ тӀара доакъар шортта кийчдора. Да саготде дезаш хилацар цу гӀулакха.

Коа дукха хӀамаш я Алика хьаяь: карт, вордингаш... Цкъа аьшкацхарал ийцар дас, карт е аьнна. ХӀаьта сарахьа, балхара из чувеча Алик карг яь вала воаллар...

ЦӀагӀарчарна Алика салоӀаш хилар а ловра. Бакъда, хӀама ца деш лелаш хилча салоӀам хулаш вацар из.

ХӀама хьадеча массаза даьна улув хулар из. Иштта цкъа хьунагӀа бахар даи воӀи, дахча да, аьнна. Цига сома ткъоври тӀаежаяр, Алика, корта лоза а беш. Магац сона, чугӀоргва со, цо оалаш хезанзар даьна. Иштта яр цун оамал.

1980 шера Советски Эскаре гӀулакх де хьийхар Алик. Юххьанца Самаркандски областе гӀулакх деш хилар Алик. Цигара тӀеххьара цо дайта каьхат укх тайпара чулоацам болаш дар: «Ломма, 18 декабре, нохчашта тӀехьа тхо а дӀадолх. Тахан Ӏуйрийна Афганистане дӀабахар уж». Цул тӀехьагӀа мел яздаь каьхат Афганистанера яздаь да. Каьхаташ тӀа латкъаш е Ӏокадаш цхьа дош дац. Цо язду ше разведчик волга, хаоттамах, даь, наьна, гаргарча наьха хьал хет, царга салам - моаршал дӀадалар дех. Къаьстта дагайоалл цунна зӀамагӀа йола йиша, Алика Денизка оалар цунах. ЧӀоагӀа елхара тӀера яр из. Цудухьа дукхагӀа из дагаьлла хургья цунна. ТӀеххьара Аликагара каьхат дера 1982 шера 26 январе. Цунгара каьхат дена ши-кхо ди доаллашехь БатаевгӀар коа кхаьчар Ӏаьржа бӀил.

Цу дийнахьа балха вар Ӏаддал - Ӏазит. Цига баьхкар военком, кхыбола нах. Хоам бе лоархӀавеш саг вацар царна юкъе. Цо из мишта тӀаэцаргба хацар. Юххера цхьан юртахочо кодамабеш дӀадийцар шоаш дена гӀулакх. — Эшаш дола гӀо а дергда, салтий сийленца дӀа а волларгва, — аьлар военкомо. «ХӀама эшац, — аьлар дас. — Айса дӀаволларгва аз».

Цу хана Алик гӀулакх-деш хиннача часта командоване яздора: «...Хаджихейль яхача нах бахача пункте тхоашка кхаьча разведданнеш тахка группа яхийтар оаха. Группе кхо саг вар. Царех цаӀ - шун воӀ Алик. КӀийленна хайша баьгӀача душманаша дов дир царна. Шоашта го беш латталга кхета а даь, командиро амар дир шоай керттера низ болча тӀехьашка довла», аьнна.

Шийн новкъостий тӀехьашка балийта моастагӀашта никъ бийхкар бӀухочо».

Тохар меттахьа тохаш дов дир Алика, душманашка шийна го ца байташ. Гона юкъера тӀеххьара араваьннав из. Цу хана кертах кхийттаб цун моастагӀчун пхо. ДӀахо язду, цо гойта майрал бахьан долаш группа шийн декхараш кхоачашде вӀаштӀехьдаьнналга.

Пхийттаза дакъалаьцад разведчика Батаева душманий бандаш йохаеш. Массаза шийгара тӀема говзал, къонахчал гойташ тӀом баьб цо. Цудухьа лоархӀаш вар из цар.

Шийн тӀема декхар кхоачашдеш майралли денали гойтарах ЦӀеча Седкъа орден еннай Алика (венначул тӀехьагӀа).

Ӏаддал - Ӏазит балха волча дахчан хӀамаш еча «Казбек» яхача фирме, нах гулбаь, хьаелар орден. Цул тӀехьагӀа хайра БатаевгӀарна Алика «За отвагу» яха медаль а енналга. Из хьаяла ца тугаш, хьайзабар цкъарчоа республика военкомата «чиновникаш». Бакъда даьнеи наннеи воӀ верал а халагӀа дар из. Юххера хьаелар. Царех фу аргда а хац сона-м. Царех фу аргда а хац сона-м. ЧӀоагӀа юхьмараш йолаш нах хила беза уж.

Советски Ӏаьдало йоахо ю Афганистане гӀулакх деш байнача бӀухой дай-ноаной. БатаевгӀарна Буро тӀа кхоцӀа дола квартира еннай. ХӀаьта телефонаш чуйохкача хана, теркал ца беш битар БатаевгӀар...

...29 январе школе Батаев Алик дагавохара хетаяь торжественни линейка хилар. Бераш дийцар Алика вахара наькъах лаьца, цун тара болаш шоаш хьалхуврг хиларах дувнаш диар. Тахан школе 6 «а» класса пионерски дружина Батаев Алика цӀи лелаеш я. Цо гӀулакх деш хиннача рота бӀухошца переписка лелаю цар. Берий хаттараштa жоп луш иштта язду командира: «Батаев Алик тха часте гӀулакх деш хиннав. Дикача салтех цаӀ вар из. Цо дика дешар, бегаш бора, говзалца тӀом бора, турпал санна велар, шийн новкъостий Ӏоажалах кӀалхар а боахаш. Часте эггара дикагӀа йолча тӀема экипажо цун цӀи лелаю».

ЦаӀ да тахан школа дешархошта эшар. Школе Алика а Афганистане гӀулакх деш мел хинначар сийна памятник догӀар дех цар. Бакъда, цу гӀулакха оарцагӀ воалаш саг вац.

Дукха ха я Алика сурташ, кхыдола каьхаташ республикански И. Плиева цӀерагӀа йолча музее дӀаденна. Бакъда, цунах лаьца дувцаш йола стенд хӀанза а кийчъяьяц.

...Ха сихъенна дӀайода. Бакъда цун низ бац турпалех дола легендаш, дувцараш шийца дӀахьо. Вай уйлашкара, дегашкара уж шоаш дӀабаха.. Турпалаш бовц. Цар гӀулакхаш, вахаре тӀехьтӀабоагӀачарна къулба доландаь...

М. АХИЛЬГОВ.

АТТО ЛИЙХА А ЯЦ

Ӏазапах чакхваьннав из саг ала мегаргда Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа моастагӀчох латаш дийна висача сагах. Цу нахах цаӀ ва Милькин Иван Андреевич. Дукха халои балеи лайна саг ва из, бакъда, «сийрда» денош а кӀезига хиннадац цун вахаре...

1940 шера хӀаьтта кхийначa Милькин Ваняс тӀехдика дешаш йисте йоаккх ФЗУ (хӀанзара номер 3 йола ПТУ). Цул тӀехьагӀа «Красный молот» яхача заводе балха вода. ТӀехдика дешарах цунна слесара пхелагӀа разряд лу балха воагтӀаше а. Цхьабакъда, дукха ца говш болабеннача тӀемо дохадир дерригa а. МоастагӀ Кавказа тӀагӀертача хана цунна майра духьал эттарех цаӀ ва Милькин. Цунна тешал деш я Даймехка тӀема I, II степений орденаш. «За отвагу» яха медаль.

ТӀом йистебаьннача шера гаьнарча Къулбаседе мехкдаьтта лехаш тохкамаш деча экспедицеца хиннав болх беш, цул тӀехьагӀа ткъаь шера Норильски горно-металлургически комбинате слесаралла болх баьб. Цига Иван Андреевича хьаьнала къахьийгалга гойташ дола совгӀат да Октябрьски революце орден.

Массехк шу да юха а Грозне ваха а болх бе а И. Милькин цӀавена. Из хӀанз Н. Анисимова цӀерагӀча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе слесарь ва. Шийн декхарех дика лоархӀавеш, новкъосташа сий деш саг ва Иван Андреевич.

Массехк смежни говзал караерзаяьй цо. Эшаш хилча станочника болх бе хов, фрезерни гӀулакх а дика довз, кӀезиг-дукха токарни балхаш де а мог. «Дошо кулгаш» дола саг оал Милькинах новкъосташа. Из чӀоагӀа лоархӀаш ва цеха кулгалхоша. ХӀана аьлча, халонех кхеравенна тӀехьашка варгволаш из воацандаь. Цунгара хьокхам эц уллув болх бечар.

Атта хиннабац цун вахара никъ, къахьегама биографи. Кхело эггара халагӀа йолча балха участкашка дӀа-юха кхийсав из. Атто цо ше лийха йоацандаь хинна хила деза-кх из. Цун бераш а шоай даьгара масал эцаш хиннаб ала мегаргда. Полярни авиаце цхьоалагӀча класса летчик ва цун воӀ Виктор. йоӀ Наталья гӀишлонхо я. Цхьана вӀашагӀкхета атта вӀаштӀехьдалац МилькиновгӀар, бакъда, уж вӀашагӀкхийтача доккха цӀей хул. Цу хана Иван Андреевича дувц шийн къонача шерех. Хала хиннабале а иразе хиннаб цун къахьегама никъ...

А. ЗАМИДОВ.

БЕЗАМЦА ТІАУВЗ

Безаме, сапаргІата я Назрановски районерча Долакха-Юртарча библиотеке. Из иштта хулийтар я Мислаурова Хьанифа.

1969 шера ера из библиотеке балха. Хьалхарча деношка денз балха ше тІера йолга, каралаьца гІулакх дезаш, знанеш кІоарга йолаш, нахаца дувца ховш йолга хьахьекхар цо. Дика лоархІаю из ший декхарех, мутІахьа ба цунна гонахьбараш, баркал йоах книжкаш дешараша а. Библиотеке чувенача сагаца безаме я Хьанифа.

Цунна дика хов малагІча сага, малагІа книжка дала деза.

Массаза ший знанеш кІоаргъеш хьайоагІа из. Иштта 1978 шера цо заочно йистеьккхар Грознера культпросвет училище. Юрта бахача кагирхошца, дешархошца, предприятешца, организацешца бувзам лелабу библиотекара. Библиотеке книжкаш дешаш 1200 саг ва.

Цо йовзийт парте XXVII съезда решенеш, Маркса, Энгельса, Ленина произведенеш, патриотически, интернациональни, атеистически кхетам луш дола литература. Дукха болх бу библиотеко бахача наха юкъе культура йоаржаяра, наьха сакхетам лакхбара.

Къаьстта терко ю Хьанифас кагирхошта. Царна малагІа книжкаш деза, цар сенца безам ба хьож из. Библиотеке дешараш дукхагІа тІаувзаш предприятешка, организацешка дІа а ухаш, пропаганда ю.

Библиотеке кийчъяь я книжкай тайп - тайпара выставкаш: «Вай Даьхен литература», «Керда книжкаш довза», кхыйола тематически информацеш:

«Хьо хургва майра, денал долаш». «ВІаши юкъера эздел», иштта кхыяраш.

Иштта болх бу Хьанифас. Ший вахар иразе хеташ я из. Хоза кийчъяьча читальни зале массаза дукха нах хул, хІана аьлча цо безамца тІаувз уж.

Хьанифай хьаьнала къахьегам белгалбоахаш дуккхаза еннай цунна Сийлен грамоташ, премеш. ХІаьта Хьанифайна-м эггара дезагІа дола совгІат да наьха баркал, кхетам луча шийгара боала пайда.

СУРТА ТІА: Мислаурова Хьанифа ший балха моттиге.

С. ПУГОЕВА сурт.

«ЗАКОН ІОМАДУ КЛУБ»

Иштта цІи дІаяхай Назранерча № 2 йолча городской библиотеке дукха ха йоацца хьайийлача юридически клуба. 23 саг чувоагІа цу клуба. ЛаьрххІа ший устав, гимн, эмблема а байрахь а я цун.

Чулоацаме, сакъердаме я клубе беча балха планаш, мероприятеш а: «Законо — согІи аз законагІи» яхача тематикагІа йола книжкаш дешарий конференцеш, литературни викторинаш, диспуташ, юридически беседаш, закон довзара хетадаь практически ловзараш хул цига. Клуба доакъашхошта ца ховр дІахьехаш, цар хаттарашта кІоаргга квалифицированни жоп луш, законий чулоацам дІабовзийташ ба клубе хьоашалха хьахьехаш бола прокуратура, суда, милице болхлой.

Заняти бетта цкъа хул. Дукха ха йоацца цун аргІанарча заняте хилар тхо. Хоза кийчъяьй «Закон Іомадеча клуба» доакъашхоша шоай паргІата, сийрда помещени. Донкха баркал оал цар шоашта из еннача школа-интерната директора Л. Тангиевайна. Библиотека ше а хала йоал помещени ца тоъаш.

— Цо новкъостал даьдеце тха тхоай низаца тхона-м хьа а еллалургъяцар из, — аьлар библиотека заведующе М. Зангиевас.

ХІаьта а хьажа вай занятешка. Дукха дешархой, боккхий, кагий нах ба зале. Йиллача ханна тІехь ца боалаш хьаккхаьчар тахан занятеш дІаяхьа, аьнна хьахьийха района хьалкъа суда председатель Б. М. Гарданов, судахо Л. Л. Саидова, милице начальника политчаста заместитель З. Б. Даскиев.

Дукха хаттараш дир царга клубе вІашагІкхийттараша, дукха керда дараш хезар царна законах лаьца.

Занятеш чакхъяьлча хьаьшашта гІулакх де бицбеланзар клубахой. Школа-интерната художественни самодеятельноста кружока къонача артисташа оттадаьча концертах чІоагІа сакъердам хилар царна.

М. КАРАЕВ.

Ца малар—вахара хьисап

ТЕРКАМ МЕЛБАЛИЙТАБ

Корта бохабу малараш меларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабеш йола комисси я «Автоспецоборудование» яхача заводе вІашагІъелла. Фу ду цо, миштта кхоачашду из лоархІаме декхар? Цу дешашка хьажа яхар со заводе.

Цу комиссе председатель воацаш а хинна, аз хьавийхар завода профкома председатель новкъост Арутюнов Валерий Андреевич.

ЧІоагІа раьза воацаш тІаийцар со цо. «Хьо сенна енай укхаза», — аьнна дІадоладир къамаьл. «Дукха ха йоацца «Грозненский рабочий» яхача газетера ма хиннабий укхаза цу гІулакха баьхка. Со хьоца вагІа мукъа вац, кхы де хІама доацаш ва мотт, хьона со, сога хьежаш нах ба». ХІаьта а ца воаллаш Іохайча, аз дІадаьча хаттарашта корта а болаш дала жоп долаш вацар новкъост.

Тха комисси дика болх беш я, меларaш а, цкъа менна бІаргавайнар а, наркологически кабинете учете оттаву, гІодаш детт, премеш сецаю, беседаш, лекцеш — массагІ да уж.

Профкома председатель сел корзагІвалара бахьан дукха ха ялалехьа гучадаьлар. Комиссе беш бола болх малагІа ба цунна хацар арахьара дІатІаяхача сона мо мара. ТІаккха фу дувцаргдар цох лаьца. Цхьаккха ца дийцача, газетчик тІа ца ийцача аттагІа хеташ Арутюнов лувчогІа тара дар гІулакх.

Эзар гаргга саг чувоагІача завода профсоюзни организацена керте латтача коммуниста эхь-эздел дар хьагойташ дар.

Цигга дагадехар сона, директорагара денз болхлочунга кхаччалца беррнгаш а профсоюза членаш мабий, хьатІавенача сагаца йист хила а мукъавоацача председатела а ерригача комитет а иштта болх беш хилча, завода болх геттара дика вІашітІехьбаьккха ма хургбий, аьнна.

Бакъда, цу тІа кхаьчача кІезиг-дукха астагІа лелхаш дар гІулакх.

Укх дІабаьхача пхе бетта пайда бе безача ах миллион сом совгІа зе даьд заводо пачхьалкхенна ший договорни декхараш кхоачаш ца дар бахьан долаш. Сурт гуш да. Кхыйола комментареш укхаза эшаш яц, аьнна хет сона.

Вай мехка меттел цу предприяте продукци доазол арахьарча 33 мехка а кхоач, къаьстта социалистически мехкашка. Уж я легковойн мухь кхухьачеи автомобилашта эша гаражни оборудовани, шин тоннагара ткъаьйиъ тоннага кхаччалца дозал айдеш йола подъемникаш, автомобилашта ремонт яра эша прессаш, кхыяраш.

Иштта чІоагІа эша продукци хьаеча болхлошта хила ма-доагІара къахьега, салаІа, бытови хьалаш а хила ма-дезий. Лоацца аьлча, къахьегамхошта терко эш-кх.

ТІаккха миштад цу хьакъехьа укхазара гІулакх? Эггара аттагІа завода доазон тІа столови яц, хано дІадеххача беса къахьегамхой хьашташ кхоачашде бытови условеш яц, душевойш къаьна я. ТІаккха фу безам а фу сакъердам а хургба наьха дика болх бе?

Заводо планаши декхараши кхоачаш хІана дац, яхача хаттара дола жоп да из дукхагІдолча даькъе. Кагирхоша чакхйоаха спортивни мероприятеш мара, кхыбола культурно-массови болх а бац заводе боагтІача тайпара беш.

Тайп-тайпара комиссеш, сектораш каьхата тІа вІашагІъеххар пайдана мичад, боагтІаш бола болх хьабеш, цар фу леладу, малагІа болх бу хьожаш общественни организацеш а ца хилча.

Корта бохабу малараш меларца къовсам лоаттабара комисси вІашагІъеллача денз профсоюзни комитета заседанешка цкъа мара дийцадац цо беча балхах лаьца. Мадарра аьлча, цу массадолча гІулакхашта кулгалде, дисциплина чІоагІъе, планаши социалистически декхараши кхаочашдара тІехьа къовсам лоаттабе, наьха кхетам лакхбе тІахьийха я заводерча кхоачамбоацарашта юстара а яьнна, латташ йола профком.

Новкъоста Арутюнова комиссе дика болх бу яхе а, укх шера феврале хиннача партийни собране дийцар-м кхыча тайпара дар.

Партийни организаце секретара заместитела А. Горбакова доклада тІара цхьа масал кхоачам болаш да укхаза доаладича. Цу тІа йоах: «ДІадахача шера менна, беха а болаш, балха тІа гучаваьннав 13 саг. 1986-ча шера цу тайпара хІама 7 сагаца мара нийсденнадацар».

Из масал дашха эшаш а дац. Корта бохабу малараш менна а болаш заводе балха хьауха нах цхьан шера, кІезигбала безача, шоза дукхагІа хулаш хилча, комиссе а профкомо а беча балха мах хоадабе хала дац.

Шоай болх сов дика могабе гІертача профкома председатело-м «Цкъа менна бІаргавайнар а дарбан профилакторе учете оттаву оаха», — йоах. Учете увттабе-м кхуврга нах. Царца болх бе беза. Цар теркам тІаувзаргбола гІулакхаш вІаштІехьдоахе, кІезигагІа хургда уж саннадараш.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

БЕРАШ—ТЕШАМЕ НОВКЪОСТИЙ

Атта дукъ дац дукха бераш долча ноаношта тІера дар. Сона дика хов из: 10 кхедаьд аз. ХІаьта а хІанз бІена а чура гІетта оалхазараш мо кхе мел кхийнар уж цІагІара дІаухе а, аз доккхал ду: кхы со сагота хила ца езаш, нийса наькъаш да цар шоай вахаре хьалувцараш.

Нанна тоам-м бац ший бер могадар. ХІаьта а «тешаме наькъаш» айса аьннадолаш, массехк дош ала лов сона царех, къаьстта йиІигех. Йиъ я са уж. Кхийна бале а маьре бахабале а сай йиІигаш лоархІ аз царех хІанз а, хІана аьлча уж 10 бер хьалкхелцца са новкъостий хиннаб уж, балха ца йодаш цхьа ди а цІагІа даккха дезача оттаьяц цар со. Цудухьа хІанззехьа а са къахьегама книжка тІа пенсе яхара сона эшачул дуккха дукхагІа стаж я.

Ираз да, оал, наьна хьалхара бер — йиІиг хилча. Са а хилар из ираз. КІеззига йоаккха хуллаше а Азайга (оаха иштта оал цох) шийна дІатІанийцар цІагІа деча хІаман ерригa хало. ХІанз ЧИГУ а яьккха школе болх беш я Аза. Маьре я. Ши бер да. Хьанифа а торгови техникум а яьккха, Москве цхьан тика чу болх беш я. Цига, ший мар институт яьккхаваллалца Іе лаьрхІад цо. Кастта цІабоагІаргба. Аьсет а техникум а яьккха, болх беш я ший ши бер а кхоабаш. Лейла итт класс а яьккха хІанз сона новкъостал деш я. «Экажевский» совхозе болх беш йола со цІен гІулакха сагот де дезаш яц дІаьха ди цига аз дІахьой а. Лейлайна новкъостал деш ба деша багІа зІамагІбола Махьмад-Гирии Микаьили. Лейла техникуме яха кийчлуш я. «Из ца хилча фу дергда цо?», аьнна, хетадала мег сох. Сона новкъадац Лейла техникуме яхаяр аьнна, хІана аьлча цу йиІигаша санна сона новкъостал деш хиннад тха цІагІара маІа бераш а.

ЦІагІа маца соцаргъя хьо, са маца лоІаргда Іа?— аьле хоатт сога лоалахоша. Ховргда-кх ,оал аз, институташка деша вагІа кхоъ цІавеча. Дийша йистебаллалца дувхарца, даарца Іалашбе ма безий студенташ. Эскаре-м гІулакх даь баьннабар уж. Кастта цІавоагІаргва финансови техникуме деша вагІа ИбрахІам а.

Хало... Хиннай. Наб ца еш хела бийсаш йоаяьй... ХІаьта а сона хало хетац сай бераш бахьан айса Іайшочох. Уж а хиннаб са тешаме новкъостий.

Х. АУШЕВА,
«Экажевский» совхоза болхло нана - турпал.

СПОРТ

БОКС

Укх деношка КазССР Гурьев яхача городе чакхъяьлар 1970—1971 шерашка баьча кхелетараштa юкъера Советски Союза шозза Турпал волча космонавта П. Поповича цІерагІара приз яккхара боксагІа йола Ерригсоюзни турнир.

Цига дакъа лоацаш вар КазССР-ре, Узбекистанера, Украинера, Киргизера, Туркменера, Таджикистанера, Российски Федерацера 127 саг.

Нохч - ГІалгІай АССР профсоюзни ВДФСО сборни командацара бокса яхьашка дакъа лоацаш хилар тайп-тайпара дозала категори йола 12 саг.

ШоллагІа моттиг яьккхар 67 кг. дозал долча Абдулхаджиев Шарипа, хІаьта кхоалагІа моттиг — 48 кг. дозал долча Мархиев ИбрахІима, 51 кг. дозал долча Шамаев Ахьмада, 54 кг дозал долча Ашаханов Іусама, 57 кг. дозал долча Итаев Казбека, 71 кг дозал долча Магомадов Саид-Хьамзата.

Вай боксераш цу турнира кийчбир тренера Калашевский Михаила.

Т. МАЛЬСАГОВА.

ВОЛЕЙБОЛ

г. Грозне «Автомобилист» яха волейболистий команда лайзар г. Оренбурга хьалхарча лига «А» класса командаца, РСФСР-е хьалхара моттиг яккхара.

Шоззе а ловзаш, котало дукхагІча даькъе подгруппе хилар. ТІагІертта чІоагІа лайзабале а, вай волейболисташ нийшар счет 1:3 йолаш.

ХІанз укх гарггарча хана вайцига г. Челябинска командаца шоай подгруппе ловза безаш ба вай волейболисташ.

К. ЕВЛОЕВ.

ДОШО ХЬОАСА

Жа ларга доладаьд тха районе а. Дика кийчо йир из болх ханнахьа, сиха, дика чакхбаккхара жа леладеча «Назрановский», «40 лет Октября» яхача совхозашка. Шиннахьа а ларга безар цхьа эзари биъ бІаьи совгІа устагІа ба.

ВІалла ца хиннача тайпара цІена, дика, бІаьха ба укх шера жена тІера боаккха дошо хьоаса. Цхьадолча устагІаш тІара Іодоала тха 3,5—4 килограмм дозал долаш хул. ХІанз мара жа ларгадоладаьдеце а тхона хов: тха дІадалара план районо тІехкхоачашъергйолга.

Жа ларга ха хьатІайоагІача хана эггара хьалха дагабохараш из де деза нах ба, хІана аьлча цар кулг-говзалах тийша да из дерригa гІулакх. Зе хилаций ший ханнахьа кІа ца аьрдача? Цу тайпара зе ду ший ханнахьа ца лоргаш бисача устагІо а: тха эшалу цун. Цудухьа къаьстта теркам тІабахийта вІашагІтехар оаха тха лоргорий бригадаш.

Укх деношка «Назрановский» совхоза желашка хилар тхо из болх дІа мишта бода хьожаш. Эзар хиллал дола жа сомача тхан «фертех» мукъа даьнна, паргІатта даьгІенашка дажаш дар.

Иштта дика кийчо яь дІаболабаьб из болх «40 лет Октября» яхача совхозе а.

— 120 процента кхоачашъе лерхІ оаха тха дІадалара план, — аьлар жан фермай бригадира Дахкильгов Султана. Шоашта ма гой, шоана жа тоаденна долга.

Да а да уж цо яххача тайпара тоаденна.

Г. МАЛЬСАГОВ,
Назранерча РАПО зоотехник.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ТЕХНИКУМО 1988—89 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧЕИ ЗАОЧНИИ ОТДЕЛЕНЕШКА ДЕШАРХОЙ ДІАЭЦ УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ:

1. Скважинаш тахкара йола геофизически методаш (дийнахьарча отделене).
2. Пайданера оахкалаш лахаран тахкаран йола геофизически методаш (дийнахьарча отделене).
3. Мехкдаьттеи газовии скважинашта эксплуатаци яр (дийнахьарчеи заочнии отделенешка).
4. Мехкдаьттеи газовии скважинашта бурув тохар (дийнахьарчеи заочнии отделенешка).
5. Химически соединеней дикала аналитически тІахьожам лоаттабар (дийнахьарча отделене).

Дешара ха:

Дийнахьарча отделенешка укх специальностех:
1. Скважинаш тахкара йола геофизически метрдаш—3 шуи 6 буттеи.
2. Пайданера оахкалаш лахаран тахкаран йола геофизически методаш—3 шуи 6 буттеи.
3. Химически соединеней дикала аналитически тІахьожам лоаттабар — 3 шуи 8 буттеи.
4. Мехкдаьттеи газовии скважинашта эксплуатаци яр—3 шуи 10 буттеи.
5. Мехкдаьттеи газовии скважинашта бурув тохар—3 шуи 10 буттеи.

Заочни отделене 10 класс яьккхарий базе—3 шу.

Техникуме деша оттачаргара заявленеш дІаэц:
а) дийнахьарча отделене — 1 июне денз 31 июле кхаччалца.
б) заочни отделене—3 мае денз 10 августе кхаччалца.

ДІаоттара экзаменаш дІаэц:

а) дийнахьарча отделене — 1 августе денз 20 августе кхаччалца.
б) заочни отделене — 10 мае денз 2 июне кхаччалца, 10 июле денз 20 июле кхаччалца, 10 августе денз 20 августе кхаччалца.

Деша овттачар е экзаменаш яла еза: 8 класс яьккхарий базе.
1. Математика (дагахдувцаш).
2. Эрсий мотт (диктант).

Итт класс яьккхарий базе.
1. Математика (дагахдувцаш).
2. Эрсий моттии литературии (сочинени).

Деша овттачарна е каьхаташ эш:
— дешарах дола документ (подлинннике);
— 086/У формах йола медицински справка;
— администраце чІоагІъяь къахьегама книжка тІара выписка (из хьачулу практически балха стаж йолчар);
— 5 сурт (3х4 см. бустам болаш);
— ваь хиларах дола тешал е паспорт;
— эскаре гІулакх де декхарийла хиларах дола документ.

Техникума адрес: г. Грозный К. Цеткин ул, 14/53.

ДЕША ДУВЛА!

Х. Нурадилова цІерагІча паччахьалкхен нохчий драматически театрои паччахьалкхен гІалгІай драматически театрои нохчийи гІалгІайн мотт а ховш, юкъера дешар дийша нохчийи гІалгІайн кагий нахеи мехкарийи Воронежски искусствай института Нохч-ГІалгІай студе актерски отделене деша дІаэц.

Деша дІаэцара тураш теникий театр помещене хургья. Хьалхара тур — 1988 шера 18 июне 11 сахьат даьлча дІайолалургья.

Шоаш ца кхетар хатта укх телефонех: 2-16-68; 2-54-68; 2-17-86; 2-55-73; 2-63-77.

АБОНЕНТАШТА ХА ДЕЗА

Беррнгача абоненташта хьалхадоаккх шоашта хьахийцача электроэнергех дІа ца луш тІадиса декхар 1988 шера 25 июне кхачалехьа дІадала дезалга Нагахьа санна йиллача хана из дІа ца лой кхы хьалха а ца доаккхаш, электроэнерги хьа ца хецаш соцаергья. Шоашта тІадиса декхар г. Грозне Жилсоц. банке № 508205 йолча расчетни счетагІа дІахьожаде деза, из деш шоай лицевой счет белгалъа яьккха.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 22 йолча юкъерча профтехучилища 1988—1989 дешара шера дешархой дІаэц.

Училища автотранспортни предприятешта лаьрхІа квалифицированни специалисташ кийчбу укх специальностех:

I. Автомобилашта ремонт яра вола слесарь, автомобила водитель — дешара ха I шу.
2. Электрогазосварщик, автомобила водитель — дешара ха I шу.
3. Производства тІера а воаккхаш, «ВС» категорех йолча автомобильни средствай водитель — дешара ха 5 бутт.
4. «ВС» категорех йолча автотранспортни средствай водитель — сайрийна 5 бетта деша деза. ДІаэц Советски Эскаре гІулакх даь баьнна цІабаьхкараш.
5. Юртарча электрически станцешта электромонтер, автомобила водитель — дешара ха I шу.

Деша дІанийцараштa 30 сом стипенди лу, общежитеца Іалашбу.

ТІехдика училище яьккхараш мехка ВУЗ-ашка деша хьожабу.

Деша овтташ е каьхаташ эш:
I. Паспорт.
2. Дешарах дола документ
3. ЛаьрххІа водителашта йола медицински справка.
4. 3х4 бустам бола ялх сурт.

Занятеш 1988 шера I-ча августе денз дІайолалу.

Училища адрес: 15 мол/совхоз Центральни усадьба, СПТУ-22. Цига «Центральни рынкерча» автостанцера рейсови автобусаца ваха веза. Телефон: 5-45-2-21 е 5-45-2-17.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ИЮНЬ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — ЦТ экрана тІа духхьашха. «Русь изначальная». Художественный фильм. 1 — 2-гІа сереш. Перерыве (9.55) — Кердадараш.
11.10 — Кировски КПСС обкома хьалхара секретарь С. А. Осьминин магирхошца вІашагІкхетар.
15.30, 17.10 — Кердадараш.
15.45 — «Португале хІанзара сибат». Киноочерк.
16.05 — «Агропрома гІулакхаши йоакхоши». Телевизионни документальни фильмай премьера: «Крота» гонахьа хьувзар». «Дийна дотув».
16.40 — Спорти личности. ЛоІамеча латарах кхозза Олимпийски чемпион. А. Медведь.
17.15 — «Композитор Владимир Кобекин. Творчества оагІонаш».
18.00 — «...Яхайтта шу даьннеи боккхагІеи».
18.45 — Тахан дунен тІа.
19.05 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. Истори. Литература. Общество. 2-гІа передача.
19.55 — ЦТ экрана тІа духхьашха. «Русь изначальная». Художественни фильм. 2-гІа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — С. Рахманинов. «Литургия Иоанна Златоуста».
23.05 — «Взгляд».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Пиирилейкин» яхача халкъа ашарий ансамбла концерт.
8.50 — Испански мотт. Іомабу 1-гІа шу.
9.20 — Іилма-довзийтара фильмаш: «Душа Пофта». «Путешествие в Коломну».
10.00 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.
10.30 — КхувшбоагІараштa музыкальни передача.
12.45 — «Фатанча кхел». Фильм-бераштa. 3-гІа сери.
13.50, 23.25 — Кердадараш.
13.55 — Кердадоаккхача фильма дийнахьара сеанс. «Карастоянновгlар». 3-гІа сери.
17.20 — Кердадараш. (гІалгІай меттала).
17.25 — Документальни фильмаш.
18.10 — «Республика кхашка» (гІалгІай меттала).
18.25 — «Паччахьалкхен плана — балха гаранти» (нохчий меттала).
18.55 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
19.10 — «Шунц дагадувлаш». Ачхой-Мартановски района телехьажархошцеи радиоладувгІархошцеи конференци.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Снегирь». Мультфильм.
20.15 — Ритмически гимнастика.
20.45 — Тенниса урокаш. 3-гІа передача.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Фуэте». Художественни фильм.

10 ИЮНЬ
ПІАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Русь изначальная». Художественни фильм. 2-гІа сери.
9.40 — Мультфильм.
9.50, 15.30 — Кердадараш.
9.55 — «Даха, лаьтта», Экологически программа.
15.40 — Магадански студе телевидене программа. «Донкхача гІулакхий ха».
16.40 — «Тигр снегов». Художественни фильма премьера. «Казахфильм».
17.45 — «ХІана. сендухьа». Бераштa йола передача.
18.15 — «Іилма, теори, эксперимент, практика».
18.45 — Тахан дунен тІа.
19.05 — «Бартбар». Документальни фильма премьера.
19.30 — Перестройка: проблемаши соцамаши. 19 Ерригсоюзни партийни конференцега КПСС ЦК Тезисаш ювцаш.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Илли-88».
22.10 — Футбол. Европа чемпионат. ФРГ сборни — Итале сборни. Перерыве (23.00) — Чемпионат хьаеллар. ФРГ-ра трансляци. Йистедаьлча (00.05) — Тахан дунен тІа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.20 — Фильм-концерт.
8.50 — «Джека хьалдаь цІа». Мультфильм.
9.00 — Английски мотт. Іомабу 1-гІа шу.
9.30 — Іилма - довзийтара фильмаш.
10.10 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
10.40 — «Городаши шерашн». Документальни фильмай премьера: «Мангышлак». «Новкъара заметкаш», «Коканд — книжни город».
11.20 — «Хоровод». Ижевскера передача.
11.50 — «Фуэте». Художественни фильм.
13.25, 24.00 — Кердадараш.
13.30 — Кердадоаккхача фильма дийнахьара сеанс. «Карастаянновгlар». 4-гІа сери.
16.40 — Кердадараш (нохчий меттала).
16.45 — «Серафим Полубеси кхыбола лаьттара нахи». Художественни фильм.
18.15 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
18.30 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. «ДоттагІал а леладу, яхье а дувл» (гІалгІай меттала).
19.00 — «Город Тольятти». Документальни фильм.
19.30 — «Массанена а хІаранена а». Ростовски областе гонахьара Іалам лорадара проблемаш.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Баьццара наькъа тоатолгаш». Мультфильм.
20.15 — Реклама.
20.20 — Илли оал М. Минцаевс.
20.45 — Тенниса урокаш. 4-гІа передача.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Иллюзион. «Степан Разин». Художественни фильм.

РАДИО

9 ИЮНЬ
ЕРА

7.45 — «Юха а увзаш дегІаахар сихдар».
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гІалгІай меттала).
11.15 — «Патриот» (нохчий меттала).
11.30 — «Госприемка: гІулакхаши йоакхонаши» (нохчий меттала).
11.45 — XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегатах А. В. Мацуниннах дувц.
11.55 — 12.00 — Музыка.
15.15 — 15.30 — «Дош кхоачашдаьд» (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Къамаьл ду районни радиос. Наурски районера передача.
17.31 — «Шоана юрта боахама къахьегамхой». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — Музыка.

10 ИЮНЬ
ПІАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Яхье баьннаб хьайбаш леладераш» «Горячеисточненский» совхозера передача (нохчий меттала).
8.45 — «Продукце дикал — предприяте кизга» (гІалгІай меттала).
8.55 — 9.00 — Музыка.
11.15 — 12.00 — Операца вІашагІкхетар.
15.15 — 15.30 — «Перестройках публициста хетар» (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Кооперации — перестройка рычаг» (гІалгІай меттала).
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
17.46 — ДоттагІлен концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 27—32, Грозне 27—31 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 22—27 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03085. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1980.